

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

LA IDENTITAT DE
GÈNERE I LA
DIVERSITAT SEXUAL
A L'EDUCACIÓ
PRIMÀRIA

Universitat de Barcelona

Facultat d'Educació

Grau de Mestre d'Educació Primària

Autora: Sheila Maria Navarro Lavado

Tutora: Dra. Ilaria Bellatti

Treball Final de Grau

Curs 2021-2022

Modalitat A

RESUM

La identitat de gènere i la diversitat sexual cada vegada més formen part de l'entorn social dels infants d'educació primària. Tot i que la sexualitat dels adults és estudiada i analitzada, la dels nens continua causant cert pudor i tabú.

Aquest estudi vol investigar sobre la trajectòria de la sexualitat i la identitat de gènere durant els últims cent anys, i com, actualment les escoles tracten aquests temes a les aules, ja que cada cop hi ha més infants que manifesten no sentir-se còmodes amb el seu gènere, i els docents hem d'estar preparats per poder tractar-lo adequadament. Per fer-ho, la metodologia emprada ha sigut la recerca a través de llibres, revistes de diversos autors experts, xarxes socials i documentals. A més a més, mitjançant un qüestionari, s'ha pogut comprovar la importància que li donen als docents, les mancances manifestades per ells i elles, els protocols o estratègies que utilitzen i quina és l'actitud envers aquestes temàtiques. Els resultats ens indiquen l'interès que suscita, la preocupació d'una bona formació, sobretot en estratègies d'atenció a l'alumnat. En aquest treball de final de grau ens centrarem en la transsexualitat i la diversitat sexual a la infància.

Paraules clau: identitat de gènere, diversitat sexual, educació primària, infància trans.

ABSTRACT

Gender identity and sexual diversity are increasingly part of the social environment of primary school children. Although adults' sexuality is studied and analysed, children's sexuality continues to cause some modesty and taboo.

This study aims to investigate the trajectory of sexuality and gender identity over the last hundred years, and how schools are currently dealing with these topics in the classroom, since there are more and more children who say they do not feel comfortable with their gender, and teachers need to be prepared to deal with them appropriately. To do so, the methodology used was research through books, magazines by various expert authors, social networks and documentaries. In addition, by means of a questionnaire, it has been possible to check the importance given to teachers, the shortcomings expressed by them, the protocols or strategies they use and what is the attitude towards these topics. The results indicate the interest aroused, the concern for good training, above all in strategies for dealing with pupils. In this final degree project, we will focus on transsexuality and sexual diversity in childhood.

Keywords: gender identity, sexual diversity, primary education, trans childhood.

AGRAÏMENTS

Aquest Treball de Final de Grau ha suposat un gran camí i una superació de barreres i obstacles, per tant, m'agradaria aprofitar el moment per agrair a aquelles persones que han fet possible el treball.

A la meva tutora, la Ilaria Bellati, per haver-me orientat, ajudat, donat ànim, haver dedicat el seu temps en contestar-me tots els correus, a les tutories, a guiar-me quan no sabia com seguir, per donar-me eines, per ajudar-me a millorar-me i voler donar el millor de mi.

A la meva família, pel suport incondicional al llarg del treball i per haver estat al meu costat.

A la meva parella, que ha estat des del primer dia donant-me forces, ànims i recolzant-me amb bones paraules per confiar en mi mateixa.

A les meves companyes de la universitat, que entre totes ens hem ajudat i donat suport al llarg de la creació del nostre treball. Per animar-nos entre totes en els dies més durs i tenir sempre paraules d'alè.

ÍNDIX

ÍNDIX D'IL·LUSTRACIONS	5
ÍNDIX DE TAULES.....	5
ÍNDIX DE GRÀFICS.....	5
ANNEXOS.....	6
1. INTRODUCCIÓ	7
1.1. JUSTIFICACIÓ I PLANTEJAMENT DEL PROBLEMA	8
1.2. OBJECTIU GENERAL I ESPECÍFICS	9
2. MARC TEÒRIC.....	10
2.1 SEXUALITAT I IDENTITAT DE GÈNERE	10
2.2 TRANSGÈNERE I TRANSSEXUALITAT	15
2.2.1 <i>Transgènere a la infància</i>	20
2.3 MARC LEGISLATIU	23
2.3.1 <i>Debat de la llei trans 2021</i>	26
2.4 ESTRATÈGIES PER TRACTAR LA IDENTITAT DE GÈNERE I LA DIVERSITAT SEXUAL A LES ESCOLES	29
3. METODOLOGIA I RECOLLIDA DE DADES	32
3.1 MOSTREIG.....	33
3.1.1 <i>Dades sociodemogràfiques</i>	34
3.1.2 <i>Situació professional</i>	34
4. RESULTATS DE LA RECERCA.....	35
4.1. TIPOLOGIA ESCOLA	35
4.2. PROTOCOLS	35
4.3. FORMACIÓ	36
4.4. ACTITUD DELS MESTRES	37
4.5. EXPERIÈNCIA DEL DOCENT	38
4.6. LEGISLACIÓ	38
4.7. PERCEPCIÓ.....	39
4.8. RESPOSTES OBERTES	39
4.9. PERFIL DELS PARTICIPANTS	42
5. CONCLUSIONS I LIMITACIONS.....	48
6. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	51
7. ANNEXOS	58
7.1. ANNEX 1: INSTRUMENT DE RECERCA 1	58
7.2. ANNEX 2: VALIDACIÓ 1.....	61
7.3. ANNEX 3: VALIDACIÓ 2.....	63

7.4.	ANNEX 4: INSTRUMENT DE RECERCA FINAL	65
------	--	----

ÍNDEX D'IL·LUSTRACIONS

Il·lustració 1. Escala Kinsey.....	12
Il·lustració 2. Escala Storms.....	12
Il·lustració 3. Mapa dels drets LGTBI 2019.....	25
Il·lustració 4. Mapa dels drets LGTBI 2022.....	25

ÍNDEX DE TAULES

Taula 1. Diferències entre legislacions trans	25
Taula 2. Resposta oberta protocol d'acompanyament.....	39
Taula 3. Respostes obertes protocol d'intervenció	40
Taula 4. Respostes obertes pregunta dotze.....	40
Taula 5. Respostes obertes pregunta catorze	41
Taula 6. Respostes de l'espai lliure	42

ÍNDEX DE GRÀFICS

Gràfic 1. Línia de temps del recorregut de la transsexualitat en els últims cent anys.....	18
Gràfic 2. Línia de temps sobre la legislació a Espanya en els últims 70 anys.....	24
Gràfic 3. Gènere dels participants	34
Gràfic 4. Ubicació de l'escola.....	34
Gràfic 5. Situació professional	34
Gràfic 6. Anys com a docents.....	35
Gràfic 7. Tipologia d'escola	35
Gràfic 8. Protocol d'acompanyament de disconformitat de gènere i diversitat sexual	36
Gràfic 9. Protocol d'intervenció envers l'assetjament al col·lectiu LGTBI.....	36
Gràfic 10. Formació sobre la identitat de gènere i la diversitat sexual.....	36
Gràfic 11. Formació envers als docents sobre la identitat de gènere i la diversitat sexual	37
Gràfic 12. Tractar la identitat de gènere i diversitat sexual amb els alumnes	37
Gràfic 13. Actitud davant la temàtica de la identitat de gènere i diversitat sexual	38
Gràfic 14. Experiència envers una situació de violència o d'acompanyament a un infant.....	38
Gràfic 15. Legislació	39
Gràfic 16. Necessitats dels docents envers casos de disconformitat de gènere i diversitat sexual	39
Gràfic 17. Gènere i actitud.....	43

Gràfic 18. Protocols i actitud	43
Gràfic 19. Protocols	43
Gràfic 20. Formació i actitud.....	44
Gràfic 21. Formació i protocols.....	44
Gràfic 22. Formació i tractament del tema amb l'alumnat.....	44
Gràfic 23. Formació i experiència.....	45
Gràfic 24. Formació i protocol.....	45
Gràfic 25. Formació i gènere	45
Gràfic 26. Formació i actitud.....	45
Gràfic 27. Formació i experiència	45
Gràfic 28. Formació i gènere.....	46
Gràfic 29. Formació i tractament del tema amb l'alumnat.....	46
Gràfic 30. Formació i protocols	46
Gràfic 31. Tractament del tema a l'aula i actitud	47

ANNEXOS

Annex 1. Taula instrument de recerca 1	58
Annex 2. Primera validació de l'instrument de recerca 1	61
Annex 3. Segona validació de l'instrument de recerca 1	63
Annex 4. Taula instrument de recerca final	65

1. INTRODUCCIÓ

Aquest treball de Final de Grau per l'obtenció del títol de Mestra d'Educació Primària, adhereix a la modalitat A, ja que té la pretensió de comprendre si i com les escoles i, més concretament el professorat, treballen o contempen la identitat de gènere a l'aula. El que es pretén és, mitjançant una recerca, indagar la percepció del professorat d'educació primària envers la identitat de gènere i la diversitat sexual per tal de poder guiar als infants en la seva afirmació de gènere i prevenir l'exclusió, l'assetjament i malestar, en l'acceptació de la diversitat. Per tot això, considerem interessant preguntar sobre presència de protocols determinats a les escoles, experiències, actituds, mancances detectades, i formació sobre aquests temes, així mateix el grau de coneixement sobre la responsabilitat que comporta la nova legislació que involucra, sobretot, equips directius i mestres de l'últim cicle (Avantprojecte de Llei per a la igualtat real i efectiva de les persones trans i per a la garantia dels drets de les persones LGTBI, 2021).

En els darrers anys de carrera no s'ha tractat mai la identitat de gènere i la diversitat sexual. Contràriament, jo considero que és molt important, ja que no només té a veure amb l'infant, sinó també amb la família, l'entorn social i les creences culturals que involucren els agents educatius i posen a prova els valors i normes de cada persona. La falta d'aquesta formació sobre un tema tan actual que és la identitat de gènere, ha sigut el que m'ha impulsat a l'elecció del tema del meu TFG.

Al llarg de la preparació teòrica, vaig poder atendre a una conferència del Miquel Missé, sociòleg i activista transsexual que actua com a assessor a les escoles, a la XV Activitats d'Extensió Universitària de Primavera de la Facultat. La formació que em va brindar, des de la promoció d'una cultura transsexual plural i crítica, em va orientar cap a la lectura dels seus llibres i d'altres autors i autores referencials, que van fonamentar la creació del meu instrument de recerca. En concret, la visió del Miquel, anima que les persones que no formen part del col·lectiu trans, reflexionin sobre la forma de veure i viure la identitat de gènere, donant una visió conciliadora entre quins no han viscut mai dubtes de gènere, però que tenen voluntat d'entendre-ho, i aquelles persones trans que promouen solucions radicals, no només a nivell individual, sinó també a nivell col·lectiu plantejant la identitat de gènere com quelcom canviant, inestable i, finalment modificable.

Aquest estudi podrà entendre com els debats actuals sobre identitat de gènere van assumint o rebutjat per part del col·lectiu docent i com venen a ser tractats per a les escoles, de manera que es podrà observar la importància que li donen tant a la identitat de gènere com a la diversitat sexual als centres educatius.

1.1. JUSTIFICACIÓ I PLANTEJAMENT DEL PROBLEMA

Avui en dia paraules com “identitat de gènere”, “transsexualitat”, “diversitat sexual”, expressió i rol de gènere, tenen molta presència a les xarxes socials, els mitjans de comunicació i en les converses de joves i no tan joves que em rodegen. Però, tot i ser paraules lligades, almenys fins ara, al comportament i l'expressió de cada individu invers la seva sexualitat, sobretot la no normativa, s'ha convertit en un tema d'interès col·lectiu, ja que entre en judici de valor sobre l'exclusió dels drets civils d'una part de la societat. Al llarg de pocs anys, també a Espanya i Catalunya, s'ha començat a qüestionar-se públicament, i de forma massiva, els significats socials de les categories “home i dona”, enteses fins ara com a estables i impermutables. Aquestes categories socials, inqüestionables i de naixement, són acusades ara, per alguns col·lectius, de confondre amb els endrets físics i biològics binaris, femella-masclé, la pròpia lliure identificació de gènere. Per això, el gènere, com molts altres aspectes de la vida abans inqüestionables, passa per un procés de subjectivació, rebutjat per alguns, desitjat per altres, incompreensible per algun altre.

Indiscutible és considerar la identitat de gènere un tema de gran actualitat del que, almenys pel que respecte a les mestres, s'ha de tenir alguna mena de formació rigorosa i de qualitat per tal de poder atendre situacions de neguits i acompanyar infants i famílies en aquest procés.

Durant les meves pràctiques a les escoles, no he vist cap estratègia o cap plantejament sobre com tractar la identitat de gènere, així que s'ha alimentat en mi la necessitat de formar-me en aquest sentit. El TFG s'ha convertit en una ocasió de donar alè a quelcom que visc amb interès personal i necessitat professional així que m'he començat a preguntar quin és el protocol i quines són les pràctiques que adopta una escola per acompanyar nens i nenes que manifesten malestar amb la seva identitat de gènere. Així mateix, desconec com s'enfronta aquest tema a l'aula, amb les famílies, i com es pot crear un espai segur per situacions que podrien generar rebuig o conflicte. En tot cas, la qüestió de la identitat de gènere no és o, almenys per mi, no hauria de ser, un aspecte que involucra només els nens i les nenes que manifesten aquest malestar. L'opressió, la discriminació i els estereotips de gènere, envaeixen les aules escolars sense que les mestres hi portin remei, almenys pel que fa a la meva experiència personal com a alumna i com a mestre practicant.

El meu Treball Final de Grau (TFG en endavant) va dirigit sobretot als mestres d'educació primària, ja que, a parer meu, en algun moment podrien haver d'intervenir en una situació de disconformitat de gènere. Tal com tracto a l'apartat de marc teòric, l'avantprojecte planteja que els menors poden transicionar sense l'acompanyament dels pares durant el procés, per tant, la funció de l'escola és cridat en causa fins i tot legalment. Per altra banda, la funció docent és afavorir que un nen o una nena que tingui dubtes respecte a la seva identitat de gènere, o rol i

expressió de gènere, se senti acompanyada, assessorada, seguida i guiada des de la comprensió i coneixements de tot l'equip docent i, per tant, evitar que se senti avergonyida, perduda, i reprimida, i en conseqüència, tingui problemes de salut mental o assetjament escolar.

L'any 2020 a Catalunya, en l'informe anual de delictes d'odi, de 236 fets coneguts, 69 han sigut causats per l'orientació sexual i d'identitat de gènere. És molt probable que siguin molt més, ja que denunciar aquests fets és encara poc freqüent entre les víctimes (Gutiérrez et al., 2020).

Per tant, en aquest Treball Final de Grau, m'agradaria poder especialitzar-me, encara que sigui de forma molt puntual, sobre el tractament escolar de la identitat de gènere, per comprendre quins són els protocols de detecció i d'actuació, però també les propostes de formacions contínues i assessoraments que s'hi puguin donar en un centre escolar, així com la percepció i actitud del professorat cap aquesta qüestió.

En definitiva, aquest treball pretén esbrinar possibles mancances i bones pràctiques que s'estiguin realitzant en direcció del suport als alumnes que manifestin malestar cap a la seva identitat de gènere en sentit estrictament biològic i binari, perquè puguin gaudir de la seva identitat sense dificultats i amb persones que els recolzin i guiïn. Però també, vol ajudar a construir un sentit de la identitat de gènere sense estereotips o discriminacions, i, des de ben petits, entendre el rol i l'expressió de gènere des d'una major llibertat i menor opressió. Així mateix, fer claredat sobre una terminologia que s'utilitza erròniament i que podria generar confusió a l'hora d'enfrontar-se amb ella des d'un punt de vista educatiu però també legal.

1.2. OBJECTIU GENERAL I ESPECÍFICS

En relació amb la necessitat de conèixer com s'aborda la identitat de gènere i diversitat sexual a les escoles, es pretenen aconseguir els següents objectius:

Objectiu general

Comprendre com les escoles de primària tracten la diversitat sexual i la identitat de gènere a les aules quant a detecció i intervenció i quant a percepció i actitud del professorat en la dinàmica de classe.

Objectius específics

1. Indagar sobre el desenvolupament dels conceptes de diversitat sexual i identitat de gènere en els últims cent anys per tal d'entendre la seva teorització i fer claredat sobre els seus significats i la seva implicació civil a la realitat actual.
2. Identificar els protocols de detecció i intervenció de les escoles, així com la seva preocupació de cara a la formació dels docents envers el tractament de la identitat de gènere i la diversitat sexual amb els infants de l'educació primària.

3. Esbrinar les estratègies dels mestres per acompanyar infants i famílies en situacions de disconformitat de gènere, per a la resolució d'estigmatització, discriminació i estereotips de rol i expressió de gènere a les aules de l'educació primària, així com la seva percepció i actitud sobre la temàtica amb enfocament a mancances o necessitats formatives i de suport.
4. Relacionar la teoria de la pràctica educativa amb la realitat a les escoles en el seu dia a dia a través del qüestionari que contestaran els mestres d'educació primària. Valorar allò conegut sobre pràctiques escolars d'atenció a la temàtica de la identitat i diversitat de gènere amb relació a bones pràctiques detectades i conegudes a Catalunya i l'estat espanyol.

2. MARC TEÒRIC

A continuació s'exposa la fonamentació teòrica del meu treball a partir de la cerca bibliogràfica. Per tal de fer una bona selecció, he consultat tant bibliografia, com webgrafia i xarxes socials, sobretot *Twitter*, per tal d'obtenir coneixements adequats i poder contrastar-los. És important entendre com certes qüestions aterren a la societat civil, així que he dedicat una part del meu marc teòric en evidenciar filons contraris i postures en acord entre col·lectius diferents en portals variats que he seleccionat a partir de donar veu a diferents autors amb relació a la nova legislació (Avantprojecte de Llei per a la igualtat real i efectiva de les persones trans i per a la garantia dels drets de les persones LGTBI, 2021).

La bibliografia consultada s'ha tret, en gran part, del CRAI de la Universitat de Barcelona, sobretot els llibres i articles més especialitzats en la temàtica. Tot i que, també hi ha molta informació extreta de portals d'educació de la Generalitat de Catalunya, de blogs educatius, de vídeos i de notícies del dia a dia referents al col·lectiu per tal de veure la seva realitat a la nostra societat.

En primer lloc, es defineixen els conceptes de sexualitat i identitat de gènere. En segon lloc, es fa un recorregut històric dels termes transgènere i transsexuals, fent èmfasi en la transsexualitat infantil. En segon lloc, s'explica la legislació actual referent al col·lectiu LGTBI¹, i, més concretament, a la nova llei que afecta el col·lectiu trans, i quins debats hi ha envers aquesta nova llei. Finalment, es parlarà de les estratègies que utilitzen les escoles per tractar el tema de la identitat de gènere i la diversitat sexual.

2.1 SEXUALITAT I IDENTITAT DE GÈNERE

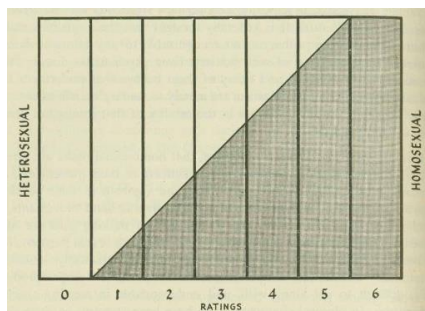
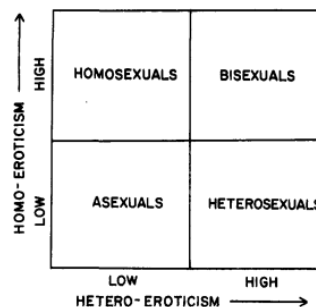
La sexualitat, segons Diccionari de la Llengua catalana, té dues definicions, per una banda, és un conjunt de fenòmens sexuals o lligats al sexe i, d'altra banda, és la manera de comportar-se respecte a l'instint sexual i la seva satisfacció (Institut de la Llengua Catalana, 2007).

¹ Les sigles del col·lectiu LGTBIQ+ va variant segons a qui se cita, però en tot moment es refereix al mateix grup de persones.

A la societat hi ha molts estereotips i estigmes sobre la sexualitat perquè sempre s'ha entès que l'única opció per viure la sexualitat eren les relacions d'home-dona cisgènere heterosexual. La paraula cisgènere s'ha començat a utilitzar fa poc temps, i vol dir que la persona s'identifica amb el gènere que li va ser assignat en néixer segons les seves característiques biològiques (TermCat, 2022). Des que som petits ens han imposat, d'una manera o d'una altra, aquesta heteronorma, un exemple habitual que ens ha passat a tots de petits era que si eres un nen, et preguntaven “ja tens xicotota?”, i si eres una nena, “i el xicot quan?”, sense deixar cap altra opció a respondre quan la sexualitat és fluida i pot anar variant al llarg del temps, les mateixes coses o persones que t'agradaven amb quinze anys potser no són les mateixes que als vint-i-cinc anys i és totalment normal, és un procés que va variant segons les circumstàncies de cada individu. Hi ha persones que no són heterosexuales que amaguen la seva sexualitat a causa de la societat tan homòfoba en la que ens trobem i que desitjarien ser heterosexuales per poder viure la seva sexualitat sense por que els hi pugui sorgir un conflicte (Coll-Planas, 2009).

Tot i això, hi ha estudis que desmenteixen la teoria que tots som heterosexuales. El primer estudi portat a terme va ser a mitjans del segle XX per Alfred Kinsey, pioner de la investigació sexual humana, que va analitzar les conductes sexuals d'homes i dones mitjançant una escala del 0 al 6, on el 0 era exclusivament heterosexual i el 6 homosexual. En el seu estudi, que va conduir a gairebé uns 20.000 homes i dones sobre el comportament sexual, va identificar que no només hi ha una sexualitat, sinó que va fer una divisió en set graus de la tendència sexual que anava des de l'heterosexualitat a l'homosexualitat passant per cinc graus de bisexualitat (Kinsey, citat per Kinsey Institute, s.d). De manera que, ja no només hi havia una sexualitat estricta sinó que hi havia, com a mínim, tres, l'homosexualitat, l'heterosexualitat i la bisexualitat en els diferents graus. A la il·lustració 1 es pot veure el gràfic en el qual s'observa aquesta escala esmentada per tal d'entendre com va plantejar les diferents sexualitats.

Uns anys més tard, va ser Michael Storms (1980) qui va reformular l'escala de Kinsey i va afegir l'orientació asexual, de manera que va ampliar l'esquema anterior, reforçant la idea que existeixen diverses sexualitats. A la il·lustració 2 es pot observar l'escala que va fer ell, en el qual va agafar una direcció diferent de la de Kinsey, ja que ho va dividir segons la preferència de les persones, és a dir, si eren homosexuals o heterosexuales, i diferenciant-les segons si tenien un interès alt o baix dintre de la seva orientació per experimentar-la sexualment, per exemple, si eren homosexuals i tenien un gran interès en les relacions sexuals, són homosexuals, en canvi, si tenen un interès baix, serien asexuals perquè no estan interessats a experimentar la seva sexualitat, però saben que són homosexuals. També hi ha altres estudis que conclouen que la sexualitat de les dones és més fluida que la dels homes (Rieger et al., 2016). No obstant això, tot i saber que hi ha moltes sexualitats, en l'educació sexual, en alguns entorns, com el de l'escola, la diversitat sexual continua sent un tema que incomoda i continua sent un tema tabú.

Il·lustració 1. Escala Kinsey**Il·lustració 2. Escala Storms**

Font: Kinsey Institute i Revista científica, respectivament

Tot i els grans esforços del col·lectiu LGTBIQ+ de visibilitzar i positivitzar la diversitat sexual i la transsexualitat a la societat, entre altres disconformitats, amb l'heteronormativitat, acompanyades per legislacions importants, les agressions i assetjaments no semblen haver acabat. A Espanya l'any 2021, el ministre d'interior Fernando Grande-Marlaska, va comentar que *“se ha identificado que son más violentos los ataques contra la comunidad LGTB”* i que, en tercer lloc, es troben les agressions per orientació sexual i la identitat de gènere, sent el col·lectiu trans *“el más victimizado en estos hechos deleznable”* (Grande-Marlaska, citat per Nahia S. Alonso, 2021). El ministeri d'interior en el seu informe anual de delictes d'odi, dels 1.401 fets coneguts, 277 són per l'orientació sexual i la identitat de gènere, per tant, un 19,8% dels delictes tenen a veure amb el col·lectiu (Secretaria de Estado de Seguridad, 2020).

La constitució espanyola, en l'article 14, esmenta que tots som iguals davant la llei sense que pugui prevaler cap discriminació per raó de naixement, raça, sexe, religió, opinió o qualsevol altra condició o circumstància personal o social, entre les quals s'inclou l'orientació sexual i la identitat de gènere. Per tant, en cap moment aquestes persones estan fent res en contra la llei i, a més a més, estan protegides per poder expressar-se com desitgin (Constitución Española, 1978).

Hi ha moltes definicions sobre què és el gènere, algunes més completes que altres. Segons el diccionari català, és un grup natural d'éssers que s'assemblen per certs caràcters essencials (Institut de la Llengua Catalana, 2007). Una altra definició que hi ha de TermCat, que és el centre de terminologia de Catalunya, en el diccionari LGTB, és que el gènere és un conjunt de característiques d'origen cultural relatives a patrons de comportament i d'identitat sobre la base de les quals s'estableix socialment la distinció entre homes i dones (TermCat, 2022). Aquesta segona definició va més enllà i parla dels rols que se'ls assigna a cada persona depenent com es comporti, i del sexe que tingui la persona.

El sexe són les característiques biològiques, especialment de tipus genètic, orgànic i hormonal, sobre la base de les quals s'estableix la distinció entre homes i dones (TermCat, 2022). Per tant, parlaríem dir que el sexe és binari, femella - mascle, però també podem trobar l'intersexe, dit de

la persona que ha desenvolupat característiques físiques sexuals pròpies tant dels homes com de les dones (TermCat, 2022). En aquest cas, el sexe es veu des d'una perspectiva biològica en la qual es classifiquen a les persones segons els seus òrgans sexuals, per tant, aquesta perspectiva diferenciaria als homes de les dones segons les seves característiques sexuals. El gènere, en canvi, es veu des d'una perspectiva social que modela la nostra identitat des de la socialització. Tot i això, hi ha autors que expliquen que el gènere s'atribueix segons el sexe, però a vegades la correspondència d'home-masculí i dona-femenina no sempre es compleix. A més a més, hi ha moltes vegades que s'utilitza el terme gènere per referir-se al sexe, hi ha molta confusió sobre els termes (Coll-Planas et al., 2008).

Stryker, també, reforça la idea que el gènere s'assigna quan naixem, però la identificació amb el gènere passa per un procés de socialització. Per tant, el gènere es considera una idea cultural a diferència del sexe que és biològic. A més a més, el gènere pot variar segons la cultura de cada lloc, per exemple, algunes cultures natives americanes han arribat a tenir tres o quatre gèneres a l'hora segons diferents funcions socials (Stryker, 2017).

Miquel Missé, sociòleg i activista trans, en la seva conferència a la Universitat de Barcelona va parlar sobre com la societat atribueix els rols a cada gènere, el femení i el masculí. A una dona des de petita, se li donaran joguines relacionades amb el cuidat, l'estètica, la imatge personal, etc., prevalent el color rosa. En canvi, als nens se li donaran joguines de conducció de mitjans de transports, de construcció, etc., prevalent el color blau. Això provoca que s'associïn valors de gènere a coses, fins i tot colors, que en realitat no tenen a veure amb característiques biològiques, sinó que preparen la socialització binària de la societat des de la infància a partir de la mercantilització de certs aspectes que s'han d'assumir. Les nenes han de créixer i madurar abans per cuidar dels altres, mentre que els nens poden continuar jugant i fantasiant.

L'empresa de joguines nord-americana, GoldieBlox, explica mitjançant un vídeo, com acabar amb aquest imaginari col·lectiu i boicoteja els passadissos blaus i roses que trobem a les botigues de joguines, en els quals, les nenes ja tenen associat que el passadís rosa és el seu, i els nens que el blau és el seu. És una empresa que està en contra que les nenes només tinguin joguines relacionades amb la moda i la bellesa, volen que les persones vegin les joguines sense cap distinció de gènere i que les nenes també són capaces de jugar amb jocs d'invenció i de resoldre problemes (Popsugar, 2016).

La societat ha pogut observar que els rols de gènere s'imposen des de ben petits, però no només passa amb les joguines, sinó també amb la roba, i per tal de demostrar-ho, a la sèrie documental *La Mente en Pañales*, es va fer un estudi en el qual primer vesteixen a un mascle amb un *body* rosa, color atribuït a les femelles, i com les persones li parlen amb una veu dolça, dient-li coses relacionades amb activitats que s'associen a les femelles, a la indumentària i a la bellesa, com

“*me alegro que estés vestida de rosa para saber que eres una niña*”, “*que niña tan preciosa y buena*”, “*¿Vas a querer ser... tal vez bailarina?*”, “*seràs esteticien o tal vez actriz*”. Després, vesteixen el mateix mascle amb un *body* de color blau, i les mateixes persones el parlen amb una veu més normal dient-li coses relacionades amb activitats associades als mascles com “*debes de ser un niño, porque estás vestido de azul*”, “*¡vaya, però qué fuerte eres!*”, “*vas a ser un luchador, con esas manitas i ese cuerpo tan fuerte*”, “*¿Qué vas a ser cuando crezcas? Creo que vas a ser policía*”, “*creo que vas a ser un gran futbolista*” (psicoQ, 2012). Només canviant el *body*, i sent el mateix nadó, canvia la forma de dirigir-se a ell: quan va amb el *body* rosa es creu que és una nena, i per això se li parla amb una veu dolça, se l’asseuen i bressolen, i no la mouen molt. En canvi, quan creuen que és un nen, el mouen molt més, el posen dret i juguen més amb ell i no tenen tant de tacte. Aquestes accions poden condicionar el seu autoconcepte si sempre estan sentint que boniques són, que forts són, ja que d’una manera o altra, ja els hi estan dient com han d’actuar, què han de fer i com fer-ho.

Els rols que la societat atribueix a cada gènere i que es duen a terme des que som nadons, es crea a part de l’assignació del rol en funció de característiques biològiques. Per reforçar aquesta idea, Judit Butler, en una conferència amb en Miquel Missé l’any 2018, va parlar sobre com el primer que vol saber la gent sobre un nadó és el seu gènere, si és un nen o una nena. Des d’aquest moment el nadó formarà part d’un o d’altre i ja es crearan unes expectatives sobre com serà la teva vida, el seu treball, la seva sexualitat, i tot ve de la societat, perquè en cap moment la biologia parla sobre com ha de ser un nen o una nena, només parla de la part biològica de les persones, per tant, tota la resta és una construcció de la societat (Butler, 2018).

La identitat de gènere és el sentiment de pertinença a un gènere determinat, té a veure amb la identificació de les persones amb els rols que socialment s’atribueixen a homes i dones, independentment del gènere que se’ls va assignar en néixer segons les seves característiques biològiques (TermCat, 2022). En aquesta definició, se separa la identitat amb el sexe biològic, però hi ha persones que creuen que la identitat de gènere té una causa biològica i, en el cas de Joan Roughgarden, biòloga nord-americana, es produeix en el tercer trimestre de l’embaràs (Roughgarden, 2013). Altres autors, com Stryker, Coll-Planes, Missé, entre altres que hem pogut veure, defineixen la identitat de gènere com la percepció d’encaixar a un gènere determinat a partir de la socialització. Per tant, és un tema que, com va dir Miquel Missé (2018), ens travessa a tots dia a dia, ja sigui per escollir a quin lavabo anem, a quina secció de roba hem de dirigir-nos, fins a com s’espera que ens comportem. Són petites decisions quotidianes lligades als rols que la societat ha associat a cada gènere. Però no totes les persones se senten identificades amb les seves característiques biològiques o amb el rol de gènere que se’ls ha atribuït, i algunes d’aquestes persones són les que formen part del col·lectiu trans (Stryker, 2017).

2.2 TRANSGÈNERE I TRANSSEXUALITAT

La paraula transgènere ha passat per molts canvis pel que fa al seu significat. Actualment, segons el DIEC, que és el diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans, hi ha dos significats, el primer és que se sent del sexe oposat a aquell al qual pertany biològicament, i el segon, que no se sent del sexe al qual pertany biològicament perquè la seva identitat no s'ajusta a les categories tradicionals d'home i dona (Institut d'Estudis Catalans, 2007). Hi ha altres diccionaris, com TermCat, que ho defineix com la persona que no s'identifica amb el gènere que li va ser assignat en néixer segons les seves característiques biològiques, sigui perquè se sent del gènere contrari o bé perquè la seva identitat no s'ajusta a les categories de gènere tradicionalment establertes (TermCat, 2022).

Podem observar com hi ha diverses definicions segons la pàgina que mirem, en el DIEC, separen la sexualitat de la identificació de gènere creant dues definicions, però en TermCat, engloben tot en una sola definició. Per tant, es podria dividir aquesta definició en dues paraules: la transsexualitat i el transgènere. Missé (2013) en el seu llibre defineix transsexual com aquella persona que vol sotmetre's a una reassignació genital i modifica el seu cos per viure en el gènere que sent com a propi. Doncs, és una transició en el sexe biològic, canvien les característiques del gènere que se'ls va associar en néixer per tal de poder gaudir del gènere amb el qual s'identifiquen (Coll-Planas i Missé, 2010).

Hi ha moltes persones que arran de no sentir-se identificats biològicament, pateixen una disfòria de gènere, que és el sentiment d'incomoditat que pot passar quan el seu sexe biològic no coincideix amb la seva identitat de gènere (Biblioteca Nacional de Medicina de EE. UU., s. d.). Aquest terme va ser utilitzat pels metges que treballaven amb persones transgènere als anys setanta i vuitanta, però va ser suplantat per Trastorn de la Identitat de Gènere pel Manual Diagnòstic i Estadístic dels Trastorns Mentals (DSM-III), per tant, va haver-hi una patologització d'aquest terme dient que les persones estaven malaltes. Tot i això, l'OMS, descarta aquest terme com un trastorn psiquiàtric perquè el trastorn de la identitat de gènere ja estava classificat com un desordre mental en el CIE-10, com a resultat, en el capítol de Trastorns Mentals i del Comportament, va passar a dir-ho com a discordança de gènere, que es caracteritza per una marcada i persistent discordança entre el gènere experimentat de la persona i el sexe assignat, i està classificada com una condició a la salut sexual en el CIE-11 (World Health Organization, 2019).

Aquestes persones decideixen fer-se modificacions al cos per tal de sentir-se a gust amb ells mateixos i també per viure la seva sexualitat, per exemple, se sotmeten a modificacions facials i corporals mitjançant operacions o tractaments amb hormones. Els adolescents trans utilitzen amb ajuda d'endocrins especialitzats, bloquejadors hormonals perquè el seu cos no continuï canviant, i, més tard, utilitzen la teràpia hormonal creuada en la qual es desenvolupen les característiques

femenines o masculines mitjançant hormones segons el cas de la persona, per tant, el cos comença a produir les hormones acord al gènere que es vol aconseguir (Guerrero Fernández i Mora Palma, 2020). De manera que el seu cos canvia i aconsegueixen veure's com ell desitgen.

Aquest concepte neix als anys cinquanta per part dels metges que intervenen amb persones trans per poder diferenciar-les de les persones que practiquen el transvestisme com fetitxe, ja que són homes que es vesteixen com dones, però que no se senten dones (Bellatti, 2021). Per tant, la paraula transsexual és un terme que neix en l'àmbit mèdic i que a Espanya va ser més utilitzat que transgènere, tot i que, actualment s'utilitza la paraula trans per no fer tantes distincions entre els que tenen modificacions corporals i quins no (Galofre i Missé, 2015; Platero, 2014).

D'altra banda, defineix transgènere com a aquella persona que viu en el gènere oposat al qual va ser assignat en néixer, però sense modificar el seu cos necessàriament, és un trànsit en el gènere. Són persones que poden sentir-se a gust amb les característiques biològiques que tenen, tanmateix, no se senten identificats amb el gènere que els hi ha tocat i, per tant, es poden o no sotmetre a una operació, però sobretot viuen acord al gènere que se senten identificats (Missé, 2013). El concepte va sorgir dels moviments trans nord-americans als anys vuitanta en oposició a la categoria mèdica transsexual, i sovint està relacionat amb una crítica al sistema binari home-dona. Platero (2017), qui va redactar el pròleg del llibre *Historia de lo Trans* escrit per Stryker, i ella mateixa al llarg del llibre, reforcen la idea de Missé, explicant que el terme transgènere feia referència a les persones que no volien canviar els seus genitals de forma permanent, com un transsexual, sinó que volia canviar el seu gènere social de forma regular mitjançant l'expressió de gènere, podia incloure l'ús d'hormones, però generalment no la cirurgia. A més a més, seguint en la mateixa línia, engloba qualsevol mena de variació de les normes i expectatives de gènere, per tant, s'inclou a les persones no binàries que són persones que no se senten identificades amb cap gènere (Stryker, 2017).

Als anys noranta van sorgir als Estats Units els *transgender studies*, en el qual s'utilitzava el terme transgènere per englobar aquesta diversitat d'identitats. Va arribar a Europa a principis dels dos mil i actualment moltes organitzacions l'han adoptat, com el TransGender Europe (TGEU). Tot i això, a Espanya, França, Portugal i altres països de parla no anglesa, el terme paraigua que es fa servir és trans (Coll-Planas i Missé, 2010; Galofre i Missé, 2015; Platero, 2014).

En el meu estudi s'utilitzarà la paraula trans per referir-nos a persones que viuen en un gènere que no és el que els ha estat assignat en néixer, s'hagin sotmès o no a una modificació corporal, d'aquesta manera s'inclourà a tot el col·lectiu independentment del cas que tinguin, incloent-hi també a les persones no binàries. S'ha de tenir present que la situació de cada persona *trans* és totalment diferent, no es poden comparar i, per tant, les definicions anteriors són generals perquè poden haver-hi tants matisos com persones que manifesten disconformitat de gènere, que ocorre

quan un individu té conductes que no coincideixen amb el comportament socialment associat al seu gènere (American Psychological Association, 2015). Això vol dir que no totes les persones trans estan disconformes amb el gènere, i no totes les persones disconformes amb el gènere s'identifiquen com trans.

Durant molts anys es pensava que les paraules homosexual, transsexual i transvestit significaven el mateix, no va ser fins a principis del segle XX que es va diferenciar l'orientació del desig de la d'identitat de gènere. Hirschfeld, metge i sexòleg jueu alemany, va fer la distinció i va jugar un paper crucial en la història de la transsexualitat. Stryker, historiadora i activista, esmenta, que Hirschfeld va ser una figura imprescindible en la història política de la sexualitat i el gènere, ja que gràcies al seu concepte de les sexualitats intermèdies, s'incorpora la idea que cada ésser humà està representat per una combinació única de característiques sexuals, preferències eròtiques, inclinacions psicològiques i hàbits i pràctiques adquirides culturalment (Hirschfeld citat per Stryker 2017, p.91-93). Hirschfeld el 1910 va desenvolupar la teoria dels estats intermedis on distingeix quatre categories: la primera, l'estadi intermedi dels òrgans sexuals, que fa referència als hermafrodites, actualment se'ls coneix com a persones intersexuals, persones que neixen amb genitals ambigus; la segona, seria l'estadi intermedi d'altres caràcters corporals, són persones amb característiques sexuals atípiques com dones amb barba, homes amb pit, etc.; la tercera és l'estadi intermedi dels impulsos sexuals, que són persones amb tendències sexuals homosexuals, però també sadomasoquistes, fetitxistes, etc.; i, per últim, l'estadi intermedi d'altres catèters psíquics que fa referència al que avui entenem com a persones transsexuals, encara no existia aquest terme així que Hirschfeld parla dels transvestits (Hirschfeld, 2003). Més tard, l'any 1919 va crear l'Institut per la Ciència Sexual a Berlín, en el qual era una combinació de biblioteca, arxius, sales de conferències i clínica mèdica. Aquí va reunir una col·lecció de documents històrics, casos pràctics i obres de literatura que detallaven la diversitat sexual i de gènere en tot el món. Malauradament, l'institut va ser destruït l'any 1933 per Hitler a causa de la persecució cap als homosexuals (De Nápoli, 2018; Missé, 2013; Stryker, 2017).

Missé (2013) explica en el seu llibre "Transsexualitats: altres mirades possibles", que la recerca de Hirschfeld segueix amb Harry Benjamin, també metge i sexòleg alemany, Kinsey va arribar a la seva consulta el 1948 i li parla del cas d'un jove que vol ser una dona. Benjamin li recepta un tractament d'hormones feminitzades al jove, tot i ser molt criticat. El 1954, és qui popularitza el terme transsexual per distingir les persones que volen una cirurgia de reassignació genital d'aquelles que no, que consideraven transvestides. Tot i que potser la seva explicació pot ser compartida o no, cal remarcar que es va implicar a trobar eines per resoldre les preocupacions i les angoixes de les persones trans, tot i estar en un context amb crítiques i estigmatitzat.

Durant les dècades dels cinquanta, seixanta i setanta, van començar a funcionar les primeres unitats mèdiques de canvi de sexe en el marc de programes universitaris nord-americans, que combinen les perspectives biològiques i psicològiques a l'hora d'abordar la identitat de gènere. Anys més tard, es converteixen en programes mèdics on es realitzen tractaments hormonals i cirurgies a persones transsexuals. Va ser quan comencen a sorgir diverses figures en el món de la medicina que justifiquen la patologització de l'homosexualitat, la transsexualitat i la intersexualitat, per tant, comença a sorgir el punt de vista mèdic en el qual les persones trans eren malaltes. També comencen a parlar sobre quins criteris ha de complir una persona per ser diagnosticada com a transsexual i considerada apta per a la modificació corporal. Benjamin crea la Harry Benjamin International Gender Dysphoria Association (HBIGDA), on publica el primer protocol oficial al 1979 pel tractament de la reassignació de gènere, el Standards of Care for Gender Identity Disorders (SOC), on es planteja que la transsexualitat ha de ser diagnosticada per un psiquiatre en tant que es tracta d'un trastorn mental. Va ser el 1980 quan la transsexualitat és classificada al DSM de l'APA sota l'etiqueta de trastorn mental, i, deu anys més tard, entra a l'International Classification of Diseases (ICD), la classificació internacional de malalties de l'Organització Mundial de la Salut. A més a més, en 1994, el DSM-IV-R assenyala que els trastorns de la identitat de gènere són els trastorns que engloben la transsexualitat i el transvestisme. Es considera que tenen un trastorn mental totes aquelles persones que volen modificar el seu cos i també les que viuen un gènere diferent de l'assignat en néixer, vulguin o no modificar el seu cos (APA, 1980; Missé, 2013; OMS, 1990).

El 2018 l'OMS va deixar de considerar la transsexualitat com un trastorn mental, després de vint-i-vuit anys que l'homosexualitat va sortir de la llista. Per tant, es va despatologitzar la transsexualitat, ja que no la considerava una malaltia (OMS, citada per Borraz, 2018). Arran d'aquest fet tan important per tot el col·lectiu, les persones trans han continuat lluitant amb més força pels seus drets. En el gràfic 1 represento una línia de temps de tots aquests canvis sistemàtics a la manera d'entendre la transsexualitat a la història.

Gràfic 1. Línia de temps del recorregut de la transsexualitat en els últims cent anys

S'ha pogut veure com des de fa molts anys s'han referit a les persones trans com aquelles que volen canviar el seu cos perquè han nascut en el cos equivocacat, i que per fer-ho necessiten cirurgies i hormones, per tal de poder sentir-se ells mateixos, però no totes les persones creuen que han nascut en el cos equivocacat com Miquel Missé. Missé (2020) en el seu llibre "A la conquesta del cos equivocacat" relata que, si no fos pels rols tan marcats del que és ser home i ser dona que ha creat de la societat, comentats en l'apartat anterior, ell hauria après a viure d'una altra manera amb el cos que tenia. Aquesta és una manera de veure que té ell, pot ser compartida amb altres persones trans o no, però de totes maneres, remarca també com la visió medica segueix molt present en el dia a dia de les persones trans. Ell sent que li han robat el cos, que si no hagués sigut per tots aquests rols, ell potser hauria estat còmode amb el seu cos tal i hagués viscut d'acord a com se sentia.

Per tant, no només parla d'identitat de gènere, sinó que incorpora la idea de l'expressió de gènere, que segons ell és "l'eina més útil que he trobat per treballar des de diferents àmbits en la promoció de la diversitat de gènere", ja que pot ser masculina, femenina, andrògina, i tot el que es vulgui, per tant, és un concepte descriptiu que ens parla de l'expressió externa i superficial d'una persona, en la qual s'interpreta el seu comportament segons les normes socials. A més a més, ajuda a aportar matisos a l'esquema clàssic de sexe/gènere, en el qual el sexe fa referència a la biologia i hi ha dues possibilitats, sexe home o sexe dona. I el gènere fa referència al comportament social i també té dues possibilitats, gènere masculí o femení. El sistema normatiu, com s'ha pogut veure, estableix que el normal i natural és que hi hagi una correspondència entre el sexe i el gènere, i les persones que ho tenen creuat són les persones trans (Missé, 2020, p.62).

Per tal d'ampliar el ventall d'opcions d'expressió, és necessària una pedagogia de la diversitat d'expressions de gènere per explicar que les persones han de poder manifestar totes les expressions de gènere sense que això els provoqui un conflicte respecte a la seva identitat. És a dir, sentir-se home o dona ha de poder englobar des de les expressions més masculines a les més femenines sense que impliqui un malestar amb la identitat (Missé, 2020).

Per tant, per una banda, tenim la idea de Missé sobre que l'origen del malestar de les persones trans va enfocada als rols de gènere, a com ha de ser una dona, com ha de ser un home i com ha d'actuar cadascú. Ell, en una entrevista amb Marta Borraz pel elDiario, parla que a les persones trans se'ls ha dit que el seu cos és un problema i que l'han de canviar, per tant, diu que li han robat la possibilitat de viure el seu cos d'una altra manera. Tot això arran dels codis culturals tan concrets respecte a la identitat i el cos, per ell, no hi ha res biològic en ser trans, sinó en com la societat ha creat aquests rols tan marcats, en els quals si no encaixes, la solució és canviar (Missé, citat per Borraz, 2019). Hi ha altres autors que he esmentat anteriorment que pensen el mateix, com Butler, que també ens diu que el gènere és una construcció social (Butler, 2007), i Rodríguez,

actual docent de la universitat de la Palma de Gran Canària, que va fer una anàlisi antropològica sobre la transsexualitat, on remarca que el codi té a veure amb la perspectiva de la societat segons la situació i l'època, entre altres. A més a més, destaca que la realitat de les persones trans fa front a la concepció biologista del sexe-gènere, perquè existeix una realitat de gèneres i identitats múltiples, en la qual les posa com a exemple perquè dintre de les persones trans trobem a algunes que estan operades i altres que no, i, per tant, ja hi ha una gran diversitat sent igualment trans (Rodríguez, 2001). De manera que són autors que pensen que el gènere ve donat amb la societat i que aquí és quan es mostra la gran diversitat que trobem.

D'altra banda, hi ha autors que creuen que ser trans té una causa biològica, com la biòloga trans Joan Roughgarden esmentada anteriorment, que pensa que la identitat es crea en el tercer trimestre de l'embaràs i que es necessita ajuda mèdica per tal de poder viure acord a ella (Roughgarden, 2013). Un altre autor és el doctor Álvaro Carvajal, que explica com la transsexualitat a vegades és un error de transmissió de la informació genètica. Hi ha altres autors que continuen donant-li un enfocament mèdic i diuen que ser trans és una condició, un trastorn de la identitat de gènere en la qual busquen un canvi d'anatomia sexual, mitjançant un tractament hormonal i quirúrgic. López i Calleja, diuen que ser trans té una base biològica en l'estructura funcional del cervell, i que existeix una predisposició genètica en la qual la causa sembla ser una desregulació de l'activitat de les hormones sexuals durant el desenvolupament prenatal i neonatal del cervell (Moratalla i Canelas, 2016). Per tant, es pot observar com encara hi ha autors que segueixen amb la concepció binària referent al gènere de les persones, i que tampoc tenen en compte a les persones no binàries.

S'ha pogut veure diferents perspectives sobre el que és ser trans, però sobretot es poden destacar dues bandes: la primera seria el vessant cultural, fent referència als rols de gènere, i, la segona seria el vessant biològic remarcant que ser trans té alguna cosa a veure amb la gestació de les persones o que continua sent un trastorn.

Tot i això, hi ha moltes perspectives i opinions sobre com les persones trans viuen el seu cos i totes han de ser respectades encara que no les compartim, només s'ha de tenir present que cada persona és totalment diferent i que les persones que no formen part del col·lectiu hem d'entendre com se senten sense necessitat de jutjar-los perquè tots som lliures d'escollir com volem viure. Hi ha persones que decideixen fer modificacions corporals, altres que no, altres que creuen que la solució és hormonar-se i altres que no. Per tant, totes les decisions i opinions que tinguin les persones trans sobre com viuen han de ser respectades perquè totes són legítimes.

2.2.1 Transgènere a la infància

En els últims anys han sortit moltes declaracions sobre infants *trans* i expliquen la seva experiència de transició, l'acceptació o rebuig de la seva família, de l'escola, dels companys i

companyes de classe, etc. Hi ha infants que van rebre molt de suport, però hi ha d'altres que no i, per tant, van ser moments molt durs per ells.

Hi ha diversos pilars molt importants que envolten la vida d'un infant, en aquest estudi ens centrarem en la família, els mestres, els companys de l'aula i els metges, ja que seran els agents implicats en la vida de l'infant que veuran aquest procés.

Com s'ha esmentat anteriorment, des que naixem se'ns apliquen uns estereotips i una forma de ser dependent del gènere que se'ns associï, fent que s'espera de nosaltres unes actituds i formes acord a la construcció social al voltant del gènere (Butler, 2018).

Actualment, hi ha més representacions d'infants trans en pel·lícules o series, i també hi ha molts documentals que ensenyen com aquests infants van viure abans i després d'aquesta transició.

En el documental *Trànsit, menors transsexuals* de TV3, en el qual diversos infants i adolescents expliquen com va ser aquesta transició i aquest canvi, trobem en David, un nen de 6 anys que fa una declaració molt important "*soy un niño con vulva, 21abia que era un niño porque solo me miraron entre las piernas y se olvidaron del cerebro*", per tant, deixa veure aquesta construcció social en el qual es fa la relació binària de sexe i gènere sense tenir en compte com l'infant se sentia. En aquest cas, a la família li va costar acceptar aquesta transició. El nen amb tres anys ja va dir que si les nenes tenen vulva i els nens tenen penis, quan li sortiria a ell, però els pares no li van fer cas. Els pares declaren que feia coses relacionades amb els nens, com jugar a jocs associats a nens, el deixaven fer sense saber que darrere hi havia el rerefons que la seva identitat no coincidia amb el seu sexe. També declaren que quan es van anar a informar, van anar amb els dits creuats esperant que no fos veritat, la mare deia que com podia ser això si era molt petit, i la psicòloga els va comentar que amb més raó perquè no té el cap intoxicat amb què diu la societat. Per tant, van passar per un procés difícil d'acceptació, però al final van entendre que el que volien era que el seu fill fos feliç i que si havien d'aprendre coses noves, ho farien. Va ser quan en David tenia cinc anys que va començar a fer el trànsit social, a viure com un nen i actualment és molt feliç (TV3, 2016).

Un altre testimoni és el de l'Estel, una nena d'onze anys que també va fer una transició. Els seus pares es vana donar quan ella anava a infantil i va haver de dibuixar a tota la família i ella es va dibuixar com una nena amb vestit. Els pares remarquen que tenia comportaments que atribueixen al malestar que tenia envers el seu cos, com per exemple, apartar-se dels altres nens. Els pares també comenten que va ser difícil, que se'ls escapava com tractar aquest tema. La nena també comenta que encara hi ha gent que es burla d'ella, però altres que la defensen, i que molts nens i nenes s'han acostat a ella només per saber que tenia entre les cames. Als vuit anys va començar la transició i actualment viu molt feliç sent ella mateixa (TV3, 2016).

En el cinema també s'ha començat a donar visibilització als infants trans. Una de les pel·lícules és *“Ma Vie En Rose”*, en el qual el protagonista amb set anys diu que no se sent un nen i pensa que quan creixi es convertirà en una noia. L'infant es vesteix amb roba de la seva mare, es maquilla i fa coses associades a les noies. Els pares no accepten aquesta actitud, li prohibeixen fer totes aquestes accions, tot i que la seva àvia li doni suport. La mare al principi el deixava fer, però quan els atacs envers la família són més greus, li prohibeix tot, ella el que volia era protegir-lo (Berliner, 1997).

Una altra pel·lícula seria *“Tomboy”*, en la qual el protagonista es presenta com un noi davant del nou grup d'amics després de mudar-se. Durant el film el nen amaga aquest secret als seus pares i es veu com va en cerca de la seva identitat (Sciamma, 2011).

Un altre film rellevant és *“A Kid Like Jake”*, en el qual es mostra el procés d'acceptació per part dels pares en adonar-se que el seu fill és trans, i entra en una crisi d'identitat en el qual la seva mare ho nega i el seu pare l'intenta recolzar. Els dos volen trobar la millor manera de fer-lo costat i de donar-li el millor (Howard, 2018).

A més a més, també podem trobar sèries amb adolescents trans, com pot ser la sèrie de *Heartstopper*, en el qual una de les protagonistes és trans, i l'actriu que la representa també ho és. Tot i que no s'enfoca molt en ella, és una representació del col·lectiu en adolescents, ja que la sèrie gira al voltant d'una parella de dos nois adolescents. Aquesta sèrie és molt inclusiva i innovadora perquè representa a una bona part del col·lectiu LGTBIQ+, hi ha un noi bisexual, un noi homosexual, una parella de lesbianes i una noia trans, entre altres, per tant, es visibilitza a col·lectius que no solen tenir molta representació (Oseman i Lyn, 2022).

En els diaris també podem trobar testimonis d'infants que expliquen com els hi va anar, per exemple, tenim el cas d'una noia trans en la qual els seus pares van buscar informació per tal de poder ajudar-la, van demanar ajuda a associacions LGTBI i trans, i va ser quan ho van entendre tot quan elles els hi explicaven la infància que van tenir de fins i tot, haver de marxar de casa. La mare no volia això, així que tot i que la nena no va rebre assetjament, la família va ser qui va rebre faltes de respecte. La mare diu *“a quien nos cuesta entenderlo es a los adultos... los demás niños ya la veían desde hacía mucho como una niña”*. Per tant, els companys de classe ho van entendre ràpidament i ho van acceptar sense problemes. La nena afirma que fa falta molta educació de diversitat sexual i de gènere, i anys més tard, als catorze va poder començar a hormonar-se per tal de no desenvolupar-se com un nen (Grande, 2020a). Per tant, en aquest cas, tant la família com els companys de classe ho van acceptar molt bé i la nena no va patir cap mena de discriminació ni violència, sinó que els pares van ser qui van donar la cara als mals comentaris.

Com aquestes hi ha diverses notícies, però també hem de remarcar que actualment hi ha moltes situacions de transfòbia. Mané Fernández (2020), vicepresident de la Federació Estatal de

Lesbianes, Gais, Trans i Bisexuals (FELGTB), explica com en el confinament de 2020, la línia d'atenció a persones LGTBI, va triplicar les trucades. Molts adolescents estaven patint perquè a casa seva no els deixaven ser qui eren, i molts havien d'amargar-se per tal de no tenir conseqüències més greus. És per això, per aquest ambient de rebuig, que molts infants i adolescents acaben suïcidant-se, per tota la pressió que senten, per la transfòbia que reben (Grande, 2020b).

Hi ha altres casos, com el de l'Elsa, que quan va dir a l'escola com volia que li diguessin, els nens més grans la insultaven i alguns mestres miraven cap a un altre costat, per tant, ja va patir discriminació per part dels alumnes i inclús dels mestres. En el psicòleg li van dir a la família que estaven bojós, que era impossible que se sentís una nena, i tot i que la família explicava que sí, els hi deia que l'havien de castigar si feia alguna cosa que no tocava. La família li va fer cas i la van continuar tractant com un nen, perquè creien que si ho deia un professional tindria raó, però van buscar i llegir altres situacions i van entendre que el millor era deixar-li fer, no obstant això, tampoc van tenir cap suport ni ajuda per part dels metges. Per tant, va tenir una situació molt dura en la qual ni l'escola, ni alguns companys, ni els metges, acceptaven el que estava passant (Amorós, 2016).

Com a conclusió, es pot observar que els infants trans han de travessar moltes barreres per tal d'arribar a viure com ells se senten, ja siguin familiars, escolars, mèdics. Molts d'ells poden tenir una bona infància, però n'hi ha d'altres que no, doncs, com a mestres, hem d'ajudar-los per tal que tinguin una bona infància acord a com són. A més a més, també es pot veure com cada cop hi ha més representació i es té més en compte al col·lectiu per tal de donar-li visibilització i que les persones trans puguin tenir referents.

2.3 MARC LEGISLATIU

Com hem vist a l'apartat anterior, el col·lectiu trans ha passat per moltes lluites per tal de tenir els mateixos drets que la resta de persones, ja que en el segle XX es considerava que ser trans era una malaltia i, per tant, sempre ha estat tractada com a una patologia que s'havia de curar. Aquestes persones no estan malaltes, sinó que no se senten acord amb la seva identitat i volen tenir la que va acord amb ells.

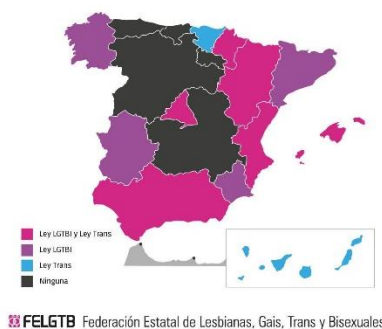
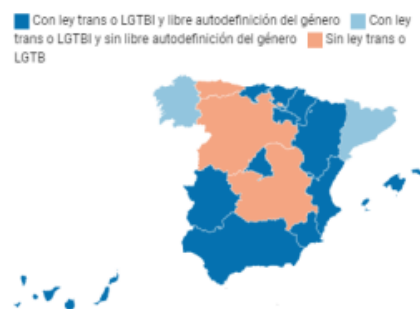
Segons Gabaldón (2020), l'evolució dels drets de les persones trans han passat per tres etapes a Espanya. La primera etapa seria la "violència jurídica", que serien les lleis del franquisme de 1954 i la llei de Perillositat Social i Rehabilitació Social de 1970, que volien donar una resposta rehabilitadora a les persones homosexuals, perquè les consideraven persones perilloses per la societat (BOE, 1954, 1970). La segona etapa, la de "rectificació", amb el desenvolupament constitucional, es van derogar determinades lleis i delictes. El 26 de desembre de 1978 es va eliminar com a delictes l'homosexualitat, i, set anys més tard, el 1985, va ser derogada la llei de

1970 que la penava. En 1983 es va deixar de sancionar la intervenció quirúrgica de les persones trans (Gabaldón, 2020). La tercera etapa ja és més actual i trobem les sentències i lleis específiques sobre la identitat de gènere. La primera llei va sorgir l'any 2007 en la qual les persones trans podien canviar-se el nom i el sexe en el DNI sense necessitat d'operar-se, tot i això, havien de complir uns requisits, per una banda, la persona ha hagut de ser diagnosticada amb disfòria de gènere, i, d'altra banda, ha d'haver rebut un tractament hormonal durant el menys dos anys (Ley 3/2007, de 15 de marzo, reguladora de la rectificació registral de la menció relativa al sexo de las personas, 2007). Actualment, les persones del col·lectiu lluiten per lleis per combatre la transfòbia, en 2018 el Congrés estava tramitant diverses lleis, tot i que, hi ha comunitats autònomes que han avançat més que d'altres (Sevilla Lorenzo i Barandela, 2018). Al gràfic 2, una segona línia del temps per visualitzar els canvis legislatius del tractament de la transsexualitat a Espanya.

Gràfic 2. Línia de temps sobre la legislació a Espanya en els últims 70 anys

Cada comunitat d'Espanya té les seves pròpies lleis, siguin concretes al col·lectiu trans o al col·lectiu LGTBI+, en les quals també es parla de les persones trans. Les comunitats de Navarra i del País Basc van ser les pioneres en crear lleis per donar protecció a les persones trans. El 2019, Andalusia, Madrid, Aragó, la Comunitat Valenciana, les Illes Balears i Navarra comptaven amb dues lleis diferenciades, una específica pel col·lectiu trans i una altra pel col·lectiu LGTBI+. Canàries, i el País Basc tenien lleis només per les persones trans, i, Catalunya, Extremadura, Múrcia i Galícia tenien una legislació que englobava a tota la comunitat LGTBI+. Les cinc regions restants, Astúries, Cantàbria, La Rioja, Castella i Lleó i Castella la Manxa, no tenien lleis trans ni LGTBI+ (FELGTBI citat per Antena 3 Noticias, 2019; Jaime Sevilla Lorenzo i Marta Barandela, 2018). A les il·lustracions 3 i 4 es poden observar canvis substancials en la geografia de la legislació de protecció i atenció al col·lectiu LGTBI a Espanya. Des del 2019 a l'actualitat l'extensió de legislació específica ha canviat molt.

II·lustració 3. Mapa dels drets LGTBI 2019**II·lustració 4.** Mapa dels drets LGTBI 2022

Actualment, La Rioja i Cantàbria tenen una llei trans. Les úniques regions que segueixen sense lleis trans són Astúries, Castella i Lleó i Castella la Manxa, tot i que, tant a Astúries com a Castella la Manxa s'estan tramitant projectes de llei de diversitat sexual (Borraz, 2022). A més a més, moltes de les regions han inclòs la lliure autodefinició de gènere, la qual es va posar en manifest en l'avantprojecte de 2021 que s'explicarà a continuació.

El Ministeri d'Igualtat va proposar el 2021 el *Anteproyecto de Ley para la igualdad real y efectiva de las personas trans y para la aarantia de los derechos de las personas LGTBI*. Les novetats d'aquesta llei respecte a les anteriors lleis trans, és que permet canviar-se des dels setze anys el sexe i el nom del DNI només amb la seva voluntat, eliminant la necessitat d'informes mèdics i d'estar anys amb hormones per poder fer-ho. Davant d'aquesta llei hi ha opinions molt diverses, per una banda, hi ha persones a favor com Uge Sangil, presidenta de la Federació Estatal de Lesbianas, Gays, Trans y Bisexuales (FELGTB), que va afirmar que “el primer pas per aconseguir drets i acabar amb la patologització” (Álvarez, 2021b), però, d'altra banda, les associacions feministes es preocupen que aquest canvi de nom i sexe pugui ser utilitzat com a coartada per eludir condemnes legals, sobretot en casos de violència de gènere d'homes contra dones (Fernández Candial, 2021). A la taula 1 es pot observar les diferències entre la primera llei trans del 2007 i la del 2021, que està en projecte. Es poden veure tots els canvis que hi ha hagut en un període de poc més d'una dècada i com cada cop el col·lectiu trans té més veu i reivindiquen els seus drets.

Taula 1. Diferències entre legislacions trans

Legislació 2007	Legislació 2021
Per canviar el nom i el sexe havien de tenir un diagnòstic mèdic (disfòria de gènere) i haver estat dos anys amb hormones.	Poden canviar el sexe i el nom del DNI als 16 anys sense necessitat d'informes mèdics i hormones, només per la seva voluntat
No autodeterminació de gènere	Autodeterminació de gènere
Els menors no podien fer aquest canvi, s'havia de ser major d'edat.	Els menors de 16 a 18 anys no necessitarien cap autorització dels progenitors o tutors legals per fer el canvi de sexe i nom en el DNI. Els menors de 12

	a 16 anys ho poden fer però amb l'autorització dels seus progenitors o tutors legals.
No es comenta res de bloquejadors hormonals, només que s'ha de fer ús d'hormones per canviar el físic al gènere pertinent.	Ús de bloquejadors hormonals des de l'inici de la pubertat per evitar el desenvolupament de les característiques físiques que no els hi pertoca.
No es reconeixia a les persones no binàries.	Reconeixement de les persones no binàries (persones que no s'identifiquen amb cap gènere). En el DNI no apareixeria cap lletra.

Font: BOE

A Catalunya es va aprovar la llei 11/2014, del 10 d'octubre, per a garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals i per a erradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia. Aquesta llei es va fer amb l'objectiu de garantir els drets del col·lectiu LGTBI i evitar situacions de discriminació i risc, per tal que puguin viure la diversitat sexual i afectiva amb llibertat a Catalunya. Arran de l'avantprojecte de la nova llei trans, la Generalitat de Catalunya va començar la tramitació per crear la seva pròpia llei en la qual es vol reconèixer el dret a la identitat i a l'expressió de gènere per garantir la igualtat de les persones trans en tots els àmbits de la societat públics i privats, que erradica qualsevol forma de discriminació per raó d'identitat o expressió de gènere.

2.3.1 Debat de la llei trans 2021

Un cop es va presentar l'avantprojecte, i com s'ha esmentat a l'apartat anterior, va haver-hi opinions molt diverses. La nova llei vol posar sobre la taula el concepte d'autodeterminació de gènere, que és un principi segons el qual l'administració pública ha de dirigir-se a les persones pel seu gènere expressat lliurement sense necessitat de diagnòstic, tractament hormonal o confirmació mèdica (Peña Díaz, 2020). Per tant, suposaria que una persona podria decidir la seva identitat de gènere i hauria de ser reconeguda sense necessitat de confirmacions externes, com fins ara, i que inclouen dos anys amb hormones i tenir un diagnòstic mèdic.

Per una banda, les persones que estan a favor com Mar Cambrollé, presidenta de l'Associació de Transsexuals d'Andalusia (ATA), una de les impulsores d'aquest esborrany, comenta que amb aquesta llei es donaria resposta a totes les situacions de discriminació que viu el col·lectiu, sosté:

“La autodeterminación de género es un derecho humano” i “ahora somos sujetos tutelados, porque nuestra palabra tiene que ser acreditada por médicos o jueces. Nosotras pensamos que exigir un informe para ver si podemos cambiarnos el nombre es atentar contra nuestra dignidad” (Cambrollé, citada per Gelibter, 2021).

D'altra banda, hi ha una bona part del feminisme que veuen un gran risc en l'aprovació d'aquesta llei, Lola Fernández, infermera i figura clau del feminisme a Màlaga, esmenta que:

“Hemos planteado que las mujeres estamos discriminadas por el hecho de serlo y que hay que hacer leyes específicas. Si ahora decimos que ser mujer es un sentir, ¿en qué posición quedamos?” (Fernández, citada per Gelibter, 2021).

També comenta que el feminisme porta tota la vida lluitant per abolir el gènere i eliminar els estereotips que condemnen a les dones a tenir una situació de partida molt per darrere de la dels homes:

“Esta ley va en el sentido opuesto. Lo que pretende es poner el género por encima del resto de cuestiones, lo que supone un paso atrás. Ser mujer no es pintarse los labios y ponerse tacones” (Fernández, citada per Gelibter, 2021).

Carmen Calvo, la vicepresidenta primera del Govern, demana seguretat jurídica en la futura llei trans, ella esmenta que:

“A mí me preocupa fundamentalmente la idea de pensar que el género se elige sin más que la mera voluntad o el deseo, poniendo en riesgo, evidentemente, los criterios de identidad del resto de los 47 millones de españoles.” (Calvo, citada per Álvarez, 2021a)

Davant d'aquestes paraules, la Federació Estatal de Lesbianes, Gais, Trans i Bisexuals (FELTGB) no està d'acord amb les paraules de la vicepresidenta i expressa:

“La identidad de género no se elige sin más, no es un capricho, no es voluntad, ni es deseo. Las personas trans somos trans” - i que - *“Nos parece inaceptable y una frivolidad que la identidad de las personas trans se sitúe en el derecho o capricho”*. (FELGTBI, citada per Álvarez, 2021a)

Per a la seva banda, Calvo contesta, assenyalant que:

“El movimiento feminista, de donde yo provengo es el gran paraguas que ha protegido a estos colectivos siempre, pero tenemos que seguir trabajando en la seguridad jurídica”. (Calvo, citada per Álvarez, 2021a)

Uge Sangil, presidenta de la FELTGBI+, va relatar:

“Por lo que sabemos es un texto que prohíbe las supuestas terapias de conversión; refuerza la educación en diversidad afectiva-sexual de género y familiar y establece protocolos contra el acoso por LGTBIfobia. Además, incluye medidas de acción positiva para la inclusión de las personas trans en el ámbito laboral” (Prensa FELTGBI+, 2021).

Tot i això, hi ha altres associacions que han rebut l'esborrany de la llei trans amb indignació i esmenten que *“se ha dejado en el limbo a las personas trans”*, als menors de catorze anys per no donar-los l'oportunitat de realitzar el canvi registral i al col·lectiu de les persones no binàries (Guede, 2021).

Carla Antonelli, diputada del Grup Socialista a l'Assemblea de Madrid, es va convertir en la primera dona trans espanyola a accedir a un càrrec amb representació política. Ella ha defensat

sempre l'autodeterminació de la identitat, entenent-ho com el dret de les persones trans a independitzar-se de les tuteles que els han estat imposades amb l'exigència de requisits mèdics per fer efectiu el canvi de registre de sexe i nom a la documentació. Antonelli està totalment en contra del posicionament de Calvo, ella mateixa va dir:

“Desde el inmenso respeto que tengo a mi compañera y vicepresidenta, a quien conozco desde hace casi veinte años, tengo que decir que las declaraciones de Carmen Calvo son muy desafortunadas” (Antonelli, citada per Ríos, 2021a).

Remarca que les persones trans són un col·lectiu vulnerable, estigmatitzat i discriminat històricament i suposa un “*agravio comparativo*” que es consideri que 50.000 persones poden posar en risc a la identitat de 47 milions d'espanyols, creu que Calvo ha de rectificar (Ríos, 2021).

Antonelli va declarar en una entrevista amb *El Salto*, un diari d'actualitat, d'investigació i debat, quan li van preguntar sobre si les paraules que va dir Calvo la van prendre per sorpresa ella va comentar:

“Si ya éramos señaladas y señalados, y de pronto se transmite que nuestra existencia y nuestro derecho a ser atenta contra otras personas, siempre habrá personas que piensen que somos un problema. Luego están los índices de violencia y de agresiones: no es baladí cómo ha aumentado este año hacia las personas trans” (Antonelli, citada per Ríos, 2021b).

També explica com la violència contra les persones trans va en augment:

“Hemos contemplado con horror cómo una niña sale de su casa y la están esperando para reventarle la cara a puñetazos o a un hombre trans poco después en Toledo, y esto es causa y efecto de un debate falso, falaz, mentiroso y embustero donde se eleva la singularidad a la globalidad” (Antonelli, citada per Ríos, 2021b).

Expressa com per culpa de les *fake news* estan creant rivalitats:

“Se nos ha señalado como posibles violadoras, acosadoras...todo tipo de barbaridades, poniendo noticias en singular —muchas, fake news—. Están utilizando las mismas herramientas que utilizan la derecha, el machismo y el patriarcado para desvirtuar y desprestigiar la lucha de la mujer y del feminismo. Están creando una realidad distorsionada”. (Ríos, 2021b).

Ella lluita contra totes aquestes rivalitats que hi ha, sobre com la societat veu a les persones trans com enemics quan només volen drets per sentir-se protegits i poder viure la seva vida.

A Catalunya trobem l'associació de feministes, que tenen un bloc anomenat Feministes de Catalunya, que s'oposen a la nova llei trans catalana per diversos motius. En aquest mateix bloc han posat que “la llei suposarà un retrocés per als drets de les dones, de la infància i de les persones homosexuals, i una desatenció a les persones que pateixen malestar amb el seu cos sexual”. Els principals motius són per la inseguretats jurídica, creuen que és una burla per les persones trans perquè dintre del terme trans introdueixen individus amb conducta de transvestisme i això “implicaria barrejar persones amb un patiment específic amb persones amb comportaments que

poden derivar-se d'alguna mena de fetitxe o, simplement, ser una mera performance o disfressa, i donar-los el mateix tractament”, entre altres (Feministes de Catalunya, 2022).

A més a més, a les xarxes socials també va haver-hi molt de debat, algunes persones com Alejandro Sanchis, va exposar en el seu *Twitter* que la llei trans era una aberració, va fer la comparació que un nen de dotze anys no pot donar consentiment sexual, treballar, votar o tenir responsabilitat penal, però si pot iniciar un tractament amb bloquejadors hormonals que tindran repercussions físiques i psicològiques (Sanchis, A. [@AlexSanchis_], 2021). D'altra banda, Eduardo Rubiño, polític i activista espanyol esmenta:

“¿Recordáis lo de que la Ley Trans sería un coladero para eludir la ley de Violencia de Género? Pues el borrador dice que el cambio “no alterará obligaciones jurídicas que pudieran corresponder a la persona con anterioridad y en particular a la Ley contra la Violencia de Género” (Rubiño, E. [@EduardoFRub], 2021).

Laura Redondo, doctora, psicòloga, mediadora i experta en violència i igualtat, va escriure una sèrie de tweets en contra de la llei trans, com per exemple *“TODA PERSONA PUEDE SER”TRANS*”:

“Para que veamos lo absurdo, definen que es” trans” quien no se identifican con roles de género sexistas. Es decir, casi toda la población comenzando por las feministas. Desdibujan el sujeto y lo diluyen perjudicando a las propias personas transexuales”, “CAMBIO DE” SEXO” SIN CAMBIO DE ASPECTO: Las personas transexuales pedían el cambio de sexo en el dni para no sufrir discriminación. Curiosamente ahora se dice que” Manolo” puede seguir siendo y pareciendo un varón pero pudiendo falsear su sexo si le conviene, permitiendo todo abuso. Así, facilita sin poder oponernos que no haya espacios seguros, falsear el sexo y tras eso agredir sin el agravante de violencia de género...y por supuesto falsear toda estadística. Es decir, nos desprotegen y anulan la lucha feminista y los avances legales de las últimas décadas” (Redondo, L. [@LauraRdondo], 2021).

Per tant, es pot observar que hi ha opinions molt diverses entre la població, tot i això, la llei encara s'està redactant i no podem saber com acabarà sent un cop s'hagi publicat.

2.4 ESTRATÈGIES PER TRACTAR LA IDENTITAT DE GÈNERE I LA DIVERSITAT SEXUAL A LES ESCOLES

Tota la força dels debats públics i polítics envers aquesta legislació, a breu podria ser una realitat a les nostres aules que involucra directament les escoles en assessorament i acompanyament dels infants i les famílies en protocols complexos de gestionar emocionalment. Sigui quin sigui el nostre posicionament moral i ètic envers aquesta qüestió, o social, jurídic i cívic, és necessari que les escoles puguin ser un espai segur per tots els nens i les nenes, un lloc d'acompanyament, suport, d'estimació i seguiment en el qual es rebutja la por, l'assetjament, la vergonya.

És important remarcar que el 20 de gener de 2015, la Generalitat de Catalunya va firmar l'acord del pla per a la igualtat de gènere en el sistema educatiu en el qual s'inclouen mesures específiques en els diversos àmbits educatius, i mesures de prevenció de violència de gènere. Aquestes mesures s'han d'aplicar tant en els continguts com en els mètodes d'ensenyament com a les activitats escolars i de lleure, i a la composició dels organismes escolars de caràcter representatiu. Per tant, és un pla basat en els principis de la coeducació i de la igualtat d'oportunitats, per dur a terme aquesta acció educativa s'ha de fer un canvi de mirada per revisar l'enfocament dels continguts, els mètodes d'ensenyament i els aspectes organitzatius per tal de construir models d'identitat no sexistes (*Pla per a la igualtat de gènere en el sistema educatiu*, 2015).

Les escoles utilitzen la coeducació per a potenciar la igualtat real d'oportunitats i valora indistintament l'experiència, les aptituds i l'aportació social i cultural de dones i homes, en igualtat de drets, sense estereotips sexistes, homofòbics, bifòbics, transfòbics o androcèntrics ni actituds discriminatòries per raó de sexe, orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere (Departament d'Educació, 2019a). Amb aquesta acció educativa es vol acabar amb les desigualtats, prevenir actituds conflictives, discriminació i violència en els diferents col·lectius. La coeducació, tot i que la Generalitat de Catalunya la defineixi com una metodologia, hi ha altres autors que no ho veuen com a tal, per exemple. Delgado (2015), la defineix com una educació fora del model dominant, en la qual es tenen en compte les diferències que existeixen entre els diferents gèneres. Més a més és una aposta cap a una educació que promogui la llibertat i la igualtat d'oportunitats, superant les desigualtats de gènere en els diferents contextos socioculturals (Sáez-Rosenkranz et al., 2019).

A la pàgina de XTEC podem trobar diferents recursos per tal d'informar-nos. Hi podem descobrir guies per treballar la diversitat afectiva, sexual i de gènere, blocs que informen i parlen sobre tot aquest tema, com educar en la coeducació, quin llenguatge utilitzar, hi ha material educatiu, com activitats segons el nivell dels alumnes, una guia de contes no sexista, entre altres materials i recursos. I també podem accedir a una formació per tal que els mestres es puguin formar. Altrament, també existeix el programa Coeduca't que ajuda als centres a treballar aspectes bàsics de coeducació, de perspectiva de gènere i de sexualitat de forma explícita, sistemàtica, rigorosa i respectuosa (Departament d'Educació, 2019b).

A la mateixa pàgina també podem trobar la secció d'igualtat de gènere, en la qual reconeix les capacitats cada infant i jove, independentment del seu sexe, per promoure la igualtat real d'oportunitats en el respecte a la diferència, evitant qualsevol classe de discriminació per motiu de gènere (Departament d'Educació, 2016a). També explica diversos recursos i eines que podem utilitzar, i, a més a més, també explica què podem fer per fomentar l'educació en igualtat de gènere segons l'edat dels alumnes, i quina formació poden fer els mestres. Addicionalment,

ofereix algunes orientacions sobre el tractament de la igualtat de gènere i la diversitat cultural en el material didàctic, per tal que els mestres puguin veure com treballar-ho a l'aula.

A més a més, a Catalunya comptem amb dos protocols d'acord amb la Llei 11/2014 per garantir els drets de les lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals per a erradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia. Un és el Protocol de prevenció, detecció i intervenció, enfront l'assetjament escolar a persones LGTBI, en el qual s'explica que s'ha de fer en les diverses fases (Departament d'Educació, 2018). I l'altre és el Protocol per a l'atenció i acompanyament de l'alumnat transgènere en els centres educatius, en el qual els centres han de construir un entorn amable on l'alumnat pugui viure de manera natural la seva identitat de gènere i expressió de gènere (Departament d'Educació, 2016b).

Altrament, a Catalunya hi ha el programa Escoles per la Igualtat i la Diversitat, que dona formació, assessorament i acompanyament als centres públics i concertats, basat en la Mesura de Govern de l'ajuntament de Barcelona de juliol de 2004, per a la implementació d'un programa de prevenció de les relacions abusives, la violència masclista, la discriminació racial, i la discriminació per diversitat funcional, sexual, de gènere, identitat, orientació sexual, etnicocultural i religiosa. El programa té una durada de dos anys i parteix de tres eixos: diversitat afectiva sexual i de gènere, diversitat d'origen, cultural i religiosa i diversitat funcional. Es potencia actituds i comportaments en les relacions interpersonals que facin efectius els valors de la igualtat, l'equitat i el respecte en els infants i adolescents de tres a setze anys. Per tant, treballen per evitar l'aparició i fer una identificació precoç, d'actituds i comportaments abusius, discriminatoris en les relacions interpersonals, oferint a les escoles accions i recursos per treballar determinades temàtiques dins del PEC, el Programa de Convivència i el Pla de Direcció (Consorci d'educació de Barcelona, 2017).

D'altra banda, podem trobar que algunes associacions o organitzacions LGTBI, han creat guies per tal d'ajudar a les escoles a crear un ambient favorable per les persones del col·lectiu. Per exemple, el sindicat STEILAS del País Basc ha publicat una guia per treballar la diversitat afectiva-sexual i de gènere el 2015, partint de la base que tots som diversos, assenyala com hem d'actuar davant d'un cas de LGTBIQ fòbia, com fer l'escola amiga del col·lectiu i com treballar-ho al centre (Steilas, 2015).

També hi ha associacions, com la FLG (Associació de Famílies LGTBI) de Barcelona, que ajuden a les famílies LGTBI, treballen per la igualtat, la convivència i visibilització per la diversitat familiar, i ofereixen formació a professionals de la docència en la diversitat familiar, afectiva i de gènere. És un espai per aconseguir informació dedicada a les famílies i als docents (FLG-Associació de Famílies LGTBI, 2016). A més a més, aquesta mateixa associació va crear el Programa Educatiu Escoles Rainbow (PEER) dintre del marc de la coeducació, que és el

Programa de Formació i Implementació Educativa d'inclusió de la Diversitat Familiar-Afectiva LGTBI en Escoles d'Infantil i Primària. Consisteix en una primera fase de formació, anàlisi de necessitats i activitats docents dirigides a celebrar la diversitat familiar i afectiva, i una segona fase d'aprofundiment i millora. La FLG donarà suport, materials i monitorarà les accions educatives i intentarà resoldre els dubtes durant el temps de la implementació. Per tant, la seva finalitat és proporcionar a les escoles les eines necessàries per potenciar les actituds de respecte i d'integració de la diversitat afectiva-sexual i familiar i l'acceptació normalitzada de tota mena de diversitat, i, d'aquesta manera, erradicar i evitar l'assetjament escolar i la discriminació (FLG-Associació de Famílies LGTBI, 2015).

D'altra banda, Missé forma part de Caleidoscopio, un col·lectiu de professionals que tenen com a objectiu treballar per construir un imaginari infantil en els cossos que no reforci el binarisme de gènere i flexibilitzar les identitats de gènere. Va col·laborar en la redacció del document "Propostes metodològiques per a la transversalització de la perspectiva de gènere en la pràctica educativa centrada en la primera infància" de les autores Alba Badia i Abel Huete que també formen part de Caleidoscopio (*Propostes metodològiques per a la transversalització de la perspectiva de gènere en la pràctica educativa centrada en la primera infància*, 2021).

A part de protocols i guies que podem trobar, també existeixen escoles que eduquen en la igualtat de gènere, és a dir, que el seu projecte de centre està basat des de zero en el respecte i la igualtat. Per exemple, l'escola Egalia, una escola sueca que treballa des d'una pedagogia crítica amb el gènere. El que fan aquests centres és utilitzar la pedagogia del gènere neutre, que el que vol és eliminar els estereotips de gènere i eliminar les discriminacions, ja sigui de gènere, d'orientació sexual, d'ètnia o de classe per tal d'educar als alumnes de manera més crítica i conscient. Per tant, és una pedagogia igualitària i de diversitat, ja que li dona valor a la diversitat, sigui sexual, ètnica, funcional, familiar, etc. Per aconseguir-ho és clau que tots els docents siguin conscients de les desigualtats que poden haver-hi per tal de no reproduir estereotips i saber com intervenir quan sorgeixen conflictes (La Otra, 2017).

Per concloure, comentar que una mestra avui en dia té molts fronts oberts i no pot fer-se especialista de tot, però sí que és important considerar que la formació està al nostre abast i que hem d'actualitzar-nos i ser conscients de canvis que podem acompanyar, rebutjar, però sempre entendre la seva dimensió social. Però, tot i això, els docents estan preparats per fer front a aquesta situació? Tenen la formació necessària per saber com actuar? Tenen una actitud favorable envers el tema? L'escola proporciona informació, formació o estratègies als docents?

3. METODOLOGIA I RECOLLIDA DE DADES

Per tal de dur a terme la recerca del meu treball i donar resposta als objectius d'aquest, s'utilitzarà una tècnica de recollida de dades mixta, quantitativa i qualitativa, en la qual es realitzarà un

qüestionari, amb preguntes obertes i tancades, als mestres d'educació primària de diverses escoles per tal de saber com tracten el tema de la identitat de gènere i la diversitat sexual als centres educatius.

Els participants d'aquesta recollida de dades són mestres d'educació primària d'escoles de Catalunya, sobretot de les comarques del Barcelonès i del Maresme.

L'instrument que s'utilitza és un qüestionari, en el qual hi haurà preguntes sobre diferents aspectes rellevants envers la identitat de gènere i la diversitat sexual. La gran majoria de les preguntes són tancades en les quals els mestres hauran d'escollir entre diverses opcions, per tant, són preguntes de tipus quantitatiu, però hi ha d'altres que són preguntes obertes en les quals els mestres han de donar resposta a una qüestió o explicar la seva experiència, de manera que són preguntes de tipus qualitatiu.

Per poder recollir totes les dades necessàries, el primer que vaig fer va ser posar-me en contacte amb diversos centres, entre ells els centres on vaig fer el pràcticum I, el pràcticum II i el pràcticum III, de manera que el director o directora del centre pogués enviar el qüestionari als mestres de primària i ells poguessin contestar-lo. En posar-me en contacte, ja va quedar clar que totes aquestes dades serien confidencials, anònimes i que només s'utilitzarien per fins acadèmics. A més a més, per tal d'assegurar-me d'arribar a un mínim de respostes, vaig trametre l'enllaç als centres de pràctiques dels meus companys del TFG, als meus companys de pràctiques que van a altres escoles i vaig enviar-ho també a altres centres d'educació primària.

El disseny d'aquesta proposta, s'ha fet en forma de qüestionari perquè es vol arribar a la quantitat més gran de mestres possibles per tal de tenir diverses respostes, punts de vista, tipus d'escola, entre altres. De manera que els resultats puguin ser tan adequats com sigui possible i es puguin tenir diferents respostes per poder contrastar-les.

Per tal de poder crear les preguntes més encertades acord als objectius del treball, vaig elaborar una taula amb certs ítems, que es troba a l'Annex 1, i va passar per un procés de validació per tal de millorar aquells aspectes o preguntes que no eren del tot adequades. La validació la van dur a terme dues persones diferents, per tant, una es troba a l'Annex 2 i l'altra a l'Annex 3. Un cop vaig tenir les validacions, vaig fer els canvis corresponents i va quedar la taula que es troba a l'Annex 4.

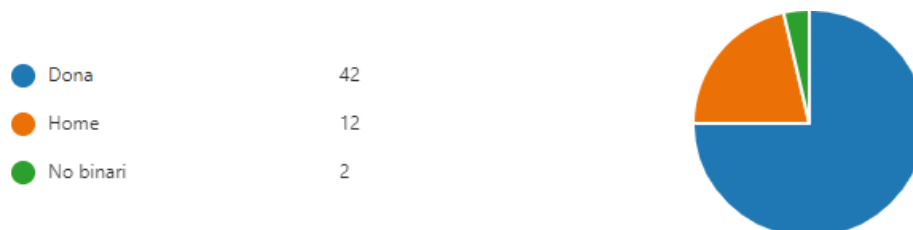
3.1 MOSTREIG

El qüestionari el van respondre en total 56 mestres d'educació primària de tota Catalunya, en el qual destaquen sobretot les províncies de Barcelona i de Girona.

3.1.1 Dades sociodemogràfiques

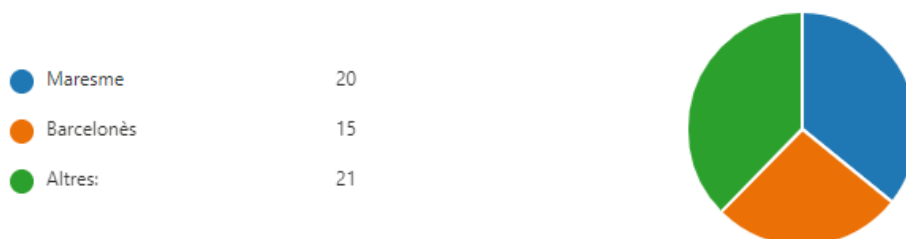
Dels 56 docents que van respondre al qüestionari, 42 són dones, 12 homes i 2 es consideren persones no binàries. Al següent gràfic 3 podem veure la participació en l'enquesta segons la identificació de gènere.

Gràfic 3. *Gènere dels participants*

A la gràfica 4 comprovem que gairebé la meitat del mostreig s'ubica entre el Maresme amb 20 respostes; 15 docents en el Barcelonès, 1 del Vallès Occidental i 5 del Baix Llobregat, per tant; 41 respostes procedeixen de la província de Barcelona; 5 docents de la Selva, 2 del Baix Empordà i 5 del gironès. Com a resultat, 12 respostes són de la província de Girona; 1 docent del Tarragonès i 1 del Baix Ebre, doncs, 2 docents procedeixen de la província de Tarragona. Finalment, una persona, va contestar que era de la lluna.

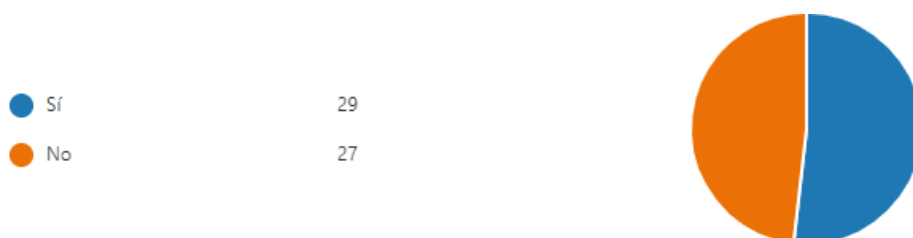
Gràfic 4. *Ubicació de l'escola*

3.1.2 Situació professional

Més de la meitat, exactament 29 docents, van respondre que són funcionaris, i els altres 27 restants no, tal com s'aprecia en el gràfic 5.

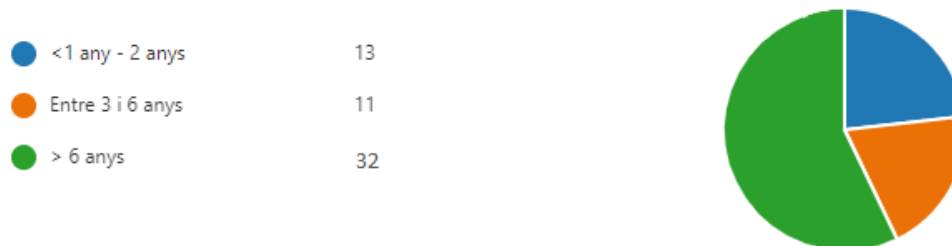
Gràfic 5. *Situació professional*

Al gràfic 6 reportem l'experiència dels docents en anys de professió i observem que la majoria, 32 respostes indiquen que fa més de sis anys que treballen com a mestres; 13 docents van contestar

que portaven entre menys d'un any a dos anys; 11 docents van contestar que portaven entre 3 i 6 anys. Per tant, és important tenir present que més de la meitat de les respostes són de docents que fa més de 6 anys que treballen i que tindran més experiència.

Gràfic 6. Anys com a docents

4. RESULTATS DE LA RECERCA

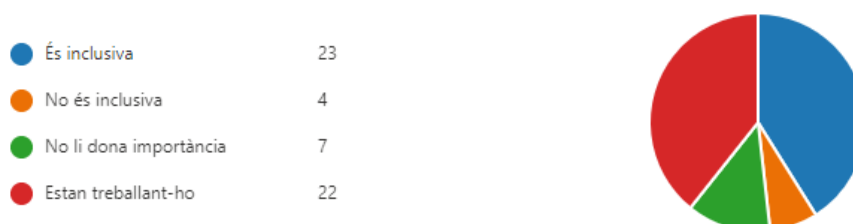
El qüestionari creat per obtenir les respostes necessàries, compte amb 10 preguntes, de les quals hi ha un parell que tenen una pregunta afegida segons el que haguessin contestat a l'anterior. Aquestes preguntes estaran totes juntes en l'apartat 4.8 del treball.

L'anàlisi de les dades s'ha fet per tipologies de preguntes, és a dir, s'ha tingut en compte què es volia esbrinar amb cada pregunta de l'enquesta, segons actitud, formació, experiència, entre altres, i s'ha analitzat a partir d'aquest ítem.

4.1. TIPOLOGIA ESCOLA

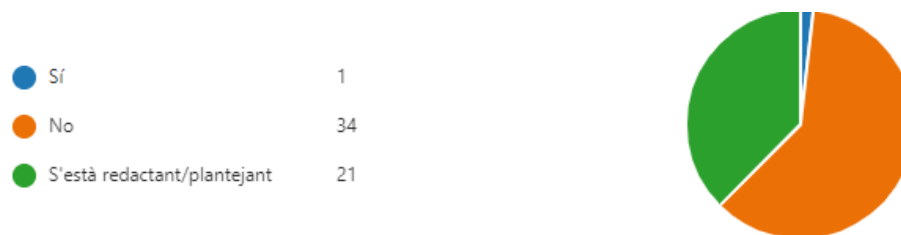
La majoria dels docents, és a dir, 23, diuen que, tal com es pot veure en el gràfic 7, la seva escola si és inclusiva, 4 van respondre que no, 7 van respondre que no li donen importància i 22 van respondre que estan treballant-ho. Així doncs, podem veure com la gran majoria de les escoles són inclusives.

Gràfic 7. Tipologia d'escola

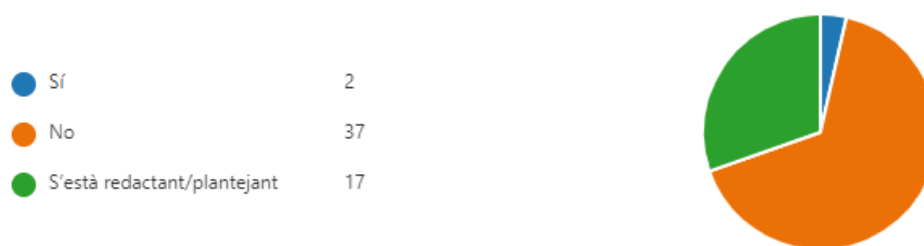

4.2. PROTOCOLS

En el gràfic 8 comprovem com més de la meitat de docents, 34, no té cap protocol d'acompanyament de disconformitat de gènere i diversitat sexual a l'escola. 21 docents comenten que s'està redactant o plantejant, i finalment, només 1 docent respon que sí que hi ha. Aquest o aquesta docent havia de respondre, en una pregunta a part quin era. La seva resposta es troba a l'apartat 4.8 del treball. Per tant, la gran majoria de les escoles no tenen cap protocol definit.

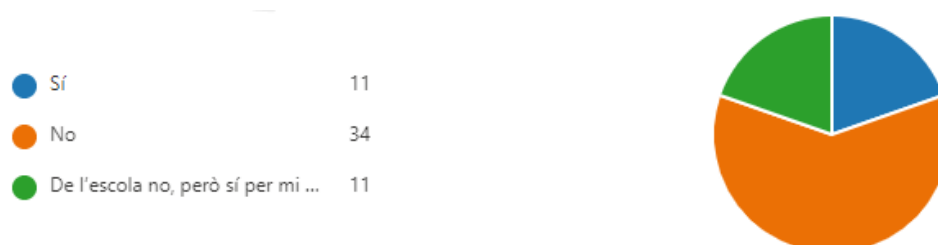
Gràfic 8. *Protocol d'acompanyament de disconformitat de gènere i diversitat sexual*

En el gràfic 9, només 2 docents admeten que l'escola té un protocol d'intervenció sobre assetjament a nens i nenes amb orientacions sexuals diverses, tot i que 17 centres del 56 del mostreig semblen que estan posant remei a aquesta falta redactant o plantejant algun protocol. La resta, 37 docents no en tenen. En aquesta qüestió els o les dues mestres que van respondre que sí que en tenien, havien de contestar a una altra pregunta esmentant quin era, les seves respostes es troben a l'apartat 4.8 del treball. La gran majoria de centres no tenen cap protocol definit.

Gràfic 9. *Protocol d'intervenció envers l'assetjament al col·lectiu LGTBI*

4.3. FORMACIÓ

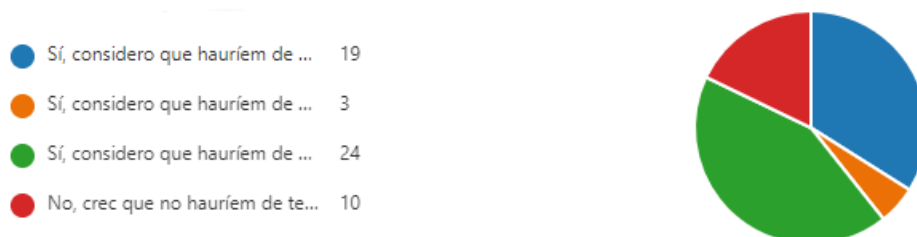
En el gràfic 10, només 11 docents responen que sí que han rebut algun tipus de formació per part de l'escola sobre la identitat de gènere i la diversitat sexual a la infantesa. 11 docents més admeten que s'han format pel seu compte, i els 34 docents restants, no han rebut cap formació. De manera que la gran majoria de mestres enquestats i enquestades, no tenen cap formació, i la resta o s'han format per l'escola o per si mateixos, per tant, hi ha un cert interès en la temàtica.

Gràfic 10. *Formació sobre la identitat de gènere i la diversitat sexual*

Gairebé la meitat dels docents, 24, creuen que l'escola hauria de donar formació tant per l'acompanyament com per l'assetjament sexual envers la identitat de gènere i la diversitat sexual, tal com es veu en el gràfic 11. 19 docents creuen que només s'hauria de rebre formació envers l'acompanyament de disconformitat de gènere i diversitat sexual, 3 docents van escollir que

només s'hauria de rebre formació per l'assetjament sexual, i 10 docents van escollir que no creuen que s'hauria de tenir aquesta formació específica perquè tenen altres prioritats. En conclusió, més de tres quarts dels mestres enquestats consideren que haurien de tenir formació envers les temàtiques plantejades.

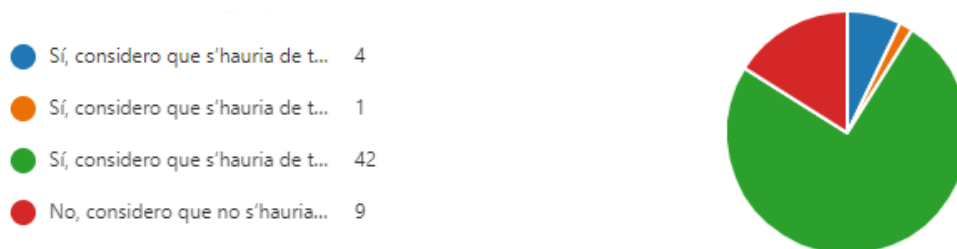
Gràfic 11. Formació envers als docents sobre la identitat de gènere i la diversitat sexual

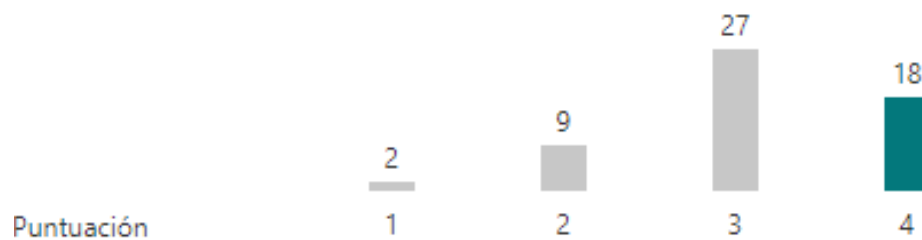
4.4. ACTITUD DELS MESTRES

Tal com s'observa en el gràfic 12, 42 docents van respondre que s'hauria de tractar tant la identitat de gènere com la diversitat sexual amb els alumnes. 4 docents van contestar que només s'hauria de tractar la identitat de gènere, 1 va escollir que només s'hauria de tractar la diversitat sexual, i 9 consideren que no s'hauria de tractar ni la identitat de gènere ni la diversitat sexual a l'aula. Podem extreure que molts docents creuen important tractar aquests temes amb els alumnes, de manera que en un futur es puguin evitar situacions d'assetjament i es puguin sentir recolzats en un espai segur.

Gràfic 12. Tractar la identitat de gènere i diversitat sexual amb els alumnes

Al gràfic 13 observem com 27 docents van escollir el número 3, d'entre l'1 i el 4, segons la seva actitud davant de la temàtica de la identitat de gènere i la diversitat sexual. 4 docents van escollir 4, 2 docents van escollir 1, i finalment, 27 van escollir 3. La mitjana d'actitud envers la temàtica és de 3,09. L'actitud envers la temàtica és molt favorable entre els docents que han contestat al qüestionari, per consegüent, són docents que en les altres preguntes han contestat sobre les necessitats i mancances que troben i que els hi agradaria solucionar.

Gràfic 13. Actitud davant la temàtica de la identitat de gènere i diversitat sexual

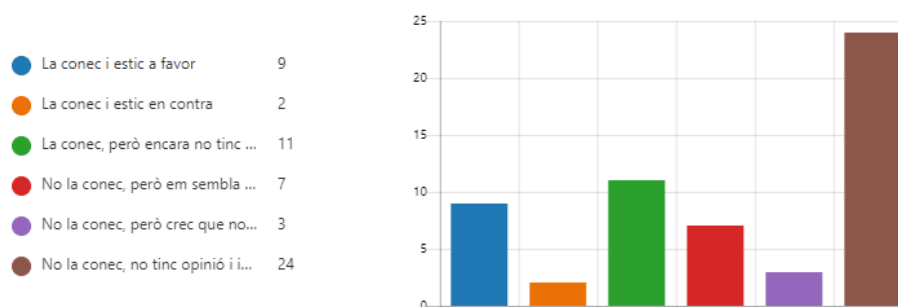
4.5. EXPERIÈNCIA DEL DOCENT

En el gràfic 14, 45 docents van esmentar que no han hagut de gestionar cap situació de violència o d'acompanyament a un infant. 6 van respondre que han hagut de gestionar una situació de violència i acompanyament, 3 van marcar que han hagut de gestionar una situació de violència, i finalment, 5 docents una situació d'acompanyament. Aquests últims 14 docents havien de respondre en una pregunta a part, quin va ser l'aspecte més difícil de gestionar i quines estratègies van utilitzar, les seves respostes es troben a l'apartat 4.8 del treball. Gairebé un quart dels docents ha hagut de gestionar una situació delicada, és un percentatge alt tenint en compte les respostes que va obtenir el qüestionari.

Gràfic 14. Experiència envers una situació de violència o d'acompanyament a un infant

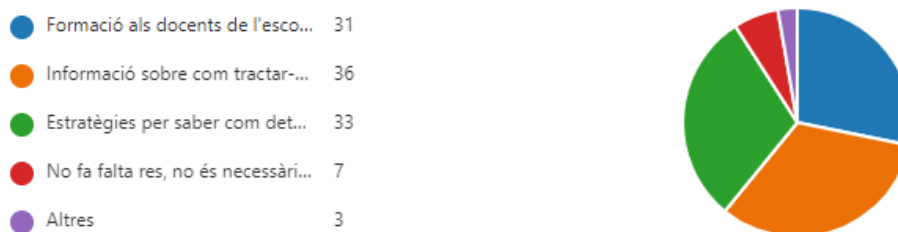
4.6. LEGISLACIÓ

Tal com es veu en el gràfic 15, 9 docents van posar que coneixen i estan a favor de la nova llei trans que volen aplicar, 2 van votar que la coneixien i estaven en contra; 11 van dir que la coneixen, però no tenen una opinió definida; 7 van marcar que no la coneixen, però que els hi sembla bé; 3 van dir que no la coneixen, però que creuen que no és adequada i els 24 docents restants, van dir que no la coneixen, no tenen opinió i que investigarien sobre ella. De manera que hi ha força docents que no coneixen la nova legislació, tanmateix, dels que la coneixen, uns tenen una bona opinió i altres no tenen una opinió definida. Tot i això, hi ha un gran desconeixement sobre la llei.

Gràfic 15. *Legislació*

4.7. PERCEPCIÓ

L'última pregunta i com es pot observar en el gràfic 16, 31 docents van marcar que els falta formació per saber com actuar davant de casos reals de disconformitat de gènere i diversitat sexual, 36 van marcar que els hi falta informació per saber com tractar-ho tant pels alumnes com els docents, 33 van marcar que els hi falten estratègies per saber com detectar i resoldre les situacions que poden sorgir, 7 docents van escollir que no fa falta res, no és necessària formació específica, ni tenir estratègies, ni tenir informació. Finalment, hi havia una cinquena opció "d'altres" que era oberta per aquells que volguessin escriure alguna cosa més, va aconseguir 3 respostes que es troben a l'apartat 4.8 del treball. Així doncs, es pot veure com la gran majoria dels docents troben a faltar formació, informació i estratègies per poder tractar aquestes situacions tan delicades a les escoles.

Gràfic 16. *Necessitats dels docents envers casos de disconformitat de gènere i diversitat sexual*

4.8. RESPOSTES OBERTES

Hi havia un parell de respostes que eren obertes perquè els docents poguessin explicar la seva experiència, com s'ha anat esmentant anteriorment.

Per una banda, a la taula 2, trobem la resposta d'una persona sobre el protocol d'acompanyament de disconformitat de gènere i de diversitat sexual. Aquesta persona va marcar que sí que tenien protocol, per tant, va haver de respondre quin era.

Taula 2. *Resposta oberta protocol d'acompanyament*

Participant	Resposta	Tipologia
1	Treball a l'aula, treball individual	Protocol d'acompanyament

Aquesta resposta la interpreto com que es fa treball tant de manera individual amb l'infant, com de manera grupal a l'aula amb la resta de companys.

D'altra banda, a la taula 3, trobem les respostes de dues docents que van contestar que sí que tenien protocol d'intervenció envers l'assetjament al col·lectiu LGTBI.

Taula 3. Respostes obertes protocol d'intervenció

Participant	Resposta	Tipologia
1	El protocol que caldria seguir, en cas necessari, seria el que marca el Departament d'Educació per a tots els centres educatius públics: https://xtec.gencat.cat/ca/centres/projeducatiu/convivencia/protocol/s/assetjament-escolar-persones-lgbti/index.html	Protocol d'intervenció
2	El mateix protocol que es segueix per a les faltes de respecte entre iguals	Protocol d'intervenció

Per tant, podem observar que, tot i ser poques respostes, hi ha més protocols d'intervenció que d'acompanyament a l'infant. I que, en principi tots els centres haurien de tenir segons la resposta de la persona 1 d'aquesta última taula, encara que com s'ha analitzat, moltes escoles estaven plantejant o redactant els seus.

A més a més, a la taula 4, trobem les respostes obertes de la pregunta sobre si van haver de gestionar una situació de violència, d'acompanyament a un infant o les dues. En aquesta pregunta havien de contestar quin va ser l'aspecte més difícil de gestionar i per què, i quines estratègies van utilitzar. 14 docents van poder contestar, però va haver-hi una que no va acabar d'escriure, per tant, només es pot saber quin tipus de situació era.

Taula 4. Respostes obertes pregunta dotze

Participant	Resposta	Tipologia de situació
1	Per protecció de dades prefereixo no contestar sobre les estratègies. El més complex és acompanyar-lo en la regulació de les emocions.	Violència
2	No hi ha protocols explícits d'actuació i és complicat quan és un conflicte recurrent i sense suport per part de la família de l'alumne.	Violència i acompanyament
3	La relació amb els pares més que amb els companys de classe.	Acompanyament
4	La dificultat més gran ha estat la falta de formació. Per això n'hem fet a l'escola.	Acompanyament
5	L'acceptació per part de les famílies del grup de l'infant. També el fet de parlar-ho amb la família, l'acceptació de la família d'aquesta realitat.	Acompanyament
6	La relació amb la família. Triangulant i fent mediació.	Violència i d'acompanyament

7	Que els companys/es no tinguin opinions "gratuïtes" sobre com es sent l'alumne que va nèixer nen i es sent nena.	Acompanyament
8	m	Violència i d'acompanyament
9	La relació amb la família	Violència i d'acompanyament
10	La comunicació amb la família, ja que era un tema intern familiar	Violència
11	Converses amb gestors socials i altres mestres, EE i tècnica comunitària.	Violència i d'acompanyament
12	Seguiment diari, graelles d'autoregulació del comportament, dinàmiques d'aula, coordinació serveis externs...	Violència i d'acompanyament
13	Negació dels fets per ambdues parts	Acompanyament
14	La comunicació amb els pares. La violència era per part dels pares.	Violència

Per tant, podem observar que la gran majoria de les situacions que han hagut de gestionar, té a veure amb l'acompanyament cap a l'infant, tot i que les situacions de violència no es queden molt enrere. També podem veure que el més difícil de gestionar va ser la relació amb la família, en conseqüència, això em porta a pensar que s'hauria d'arribar a tenir també una formació per tal de poder gestionar aquesta situació amb els pares, tot i que, com s'ha pogut veure en alguna resposta, la violència venia per part dels pares.

A l'última pregunta del qüestionari, en el qual es preguntava que faltava per saber actuar davant de casos reals de disconformitat de gènere i diversitat sexual, vaig posar una opció "d'altres" opcional per si volien posar alguna cosa més. Vaig rebre 3 respostes que es mostren a la taula 5.

Taula 5. Respostes obertes pregunta catorze

Participant	Resposta	Tipologia
1	Personal extern especialitzat que intervingui quan calgui	Personal expert
2	Confiança i treball conjunt família-escola	Confiança entre escola i família
3	Hauria de quedar definit al PEC de l'escola i també a les NOFC	Documents de l'escola

De manera que, a part de les opcions que hi havia a la pregunta, aquests mestres també remarquen la importància de tenir personal expert per poder intervenir, la confiança i el treball entre la família i l'escola, i, per últim, que tot quedés definit al PEC i a les NOFC. Són també consideracions a tenir en compte i que s'haurien de plantejar en els centres.

Finalment, hi havia un espai obert en el qual podien comentar, voluntàriament, algun aspecte i vaig rebre tres respostes que es troben a la taula 6. La segona em va deixar molt sorpresa, no

esperava que algú fos a contestar d'aquesta manera tan irrespectuosa encara que tingués una opinió diferent.

Taula 6. Respostes de l'espai lliure

Participant	Resposta
1	És un tema que cal treballar per conscienciar a la societat.
2	És una vergüenza y una aberración lo que pretendéis hacer con los niños. dejarlos en paz. Todas estas asociaciones y movimientos estáis desgraciando la vida de lis niños y adolescentes. Dedícate a otra cosa porque vaya docente vas a ser. Ahora el tema está de modo y resulta que la inmensa maigría tienen problemas de identidad. Dejar de inventar palabras y jilipolceces. Bibario? 🤔🤔🤔
3	Crec que necessitem formació però hem de deixar temps per créixer i desenvolupar-nos, provar, i els menors de 12 a 16 anys encara poden estar en una etapa no definida en quan a gènere i sexualitat. Sempre amb el coneixement i respecta a totes les opcions.

Davant d'aquests comentaris, cal destacar la importància de la societat, és molt important conscienciar-la per poder treballar aquest tema a les aules creant així una comunitat respectuosa davant de totes les formes de viure i expressar-se.

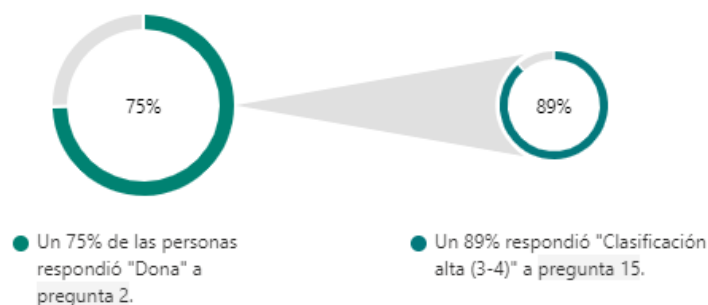
D'altra banda, el o la docent que va contestar negativament i de manera irrespectuosa, s'ha dedicat a posar en totes les preguntes la resposta negativa, per exemple, que no s'hauria de tractar els temes amb els alumnes, que no és important una formació, la seva actitud és un molt desfavorable, i, a més a més, va posar que era de la lluna. Totes les opinions són respectades, però no ho va dir de la manera adequada, només fa falta veure el comentari que va escriure.

M'agradaria tornar a recalcar la importància de tenir una actitud positiva per tractar aquests temes que involucren als infants i com s'ha de tenir una ment oberta als canvis.

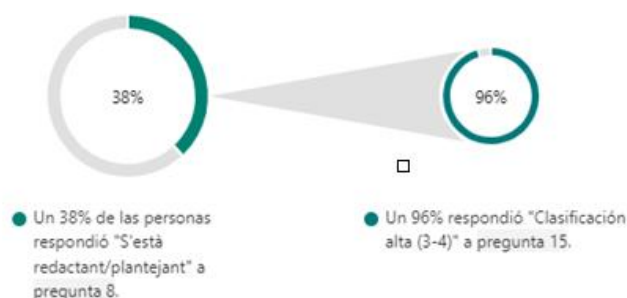
4.9. PERFIL DELS PARTICIPANTS

Un cop exposades totes les respostes dels participants, analitzarem els seus perfils a partir de les respostes que han donat a les diferents preguntes.

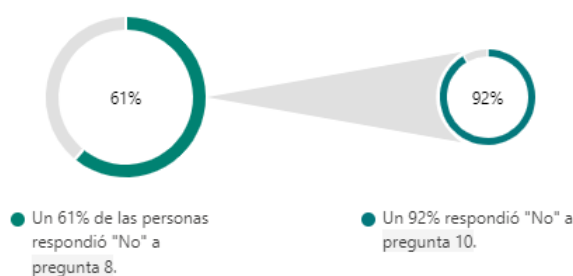
A la pregunta del gènere, i com es pot observar en el gràfic 17, del 75% de docents que van contestar dona, un 89% va tenir una qualificació alta (3-4) a la pregunta de l'actitud envers la identitat de gènere i la diversitat sexual. De manera que, podem concloure que les dones tenen una actitud més favorable envers la temàtica.

Gràfic 17. Gènere i actitud

En el gràfic 18 es mostra que un 38% de les respostes que va marcar que s'estava plantejant o redactant un protocol d'acompanyament de disconformitat de gènere i diversitat sexual a l'escola, un 96% va donar una puntuació alta (3-4) en la pregunta de la seva actitud envers la temàtica. Per tant, podem extreure que més d'un terç de les respostes que estan treballant en protocols, tenen una actitud molt favorable envers la temàtica i que estan implicats.

Gràfic 18. Protocols i actitud

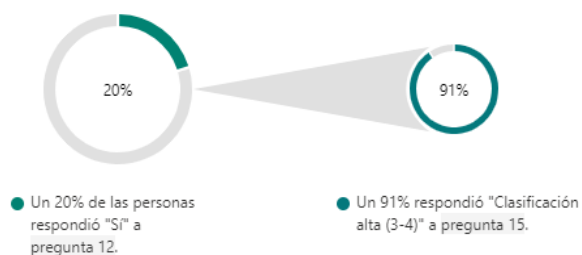
A la mateixa pregunta dels protocols d'acompanyament de disconformitat de gènere i diversitat sexual, del 61% que va marcar que a la seva escola no hi ha cap protocol, un 92% va marcar que tampoc hi havia cap protocol d'intervenció envers l'assetjament al col·lectiu LGTB, tal com es pot observar en el gràfic 19. Per tant, les escoles on treballen aquests docents no tenen cap intenció, actualment, d'incloure cap protocol, i en consegüent, de treballar aquesta temàtica a la seva escola.

Gràfic 19. Protocols

En la pregunta sobre si han rebut formació per part de l'escola de la identitat de gènere i diversitat sexual a la infantesa, com s'observa en el gràfic 20, del 20% que va marcar que sí, un 91% va

tenir una puntuació alta (3-4) en la pregunta de l'actitud envers la temàtica i el mateix 91%, en el gràfic 21, va marcar en la pregunta de protocols d'acompanyament que s'estava plantejant o redactant. De manera que gairebé un quart dels participants que ha rebut formació per part de l'escola, té una actitud favorable i el centre està treballant en protocols per tal d'acompanyar als alumnes.

Gràfic 20. Formació i actitud

Gràfic 21. Formació i protocols

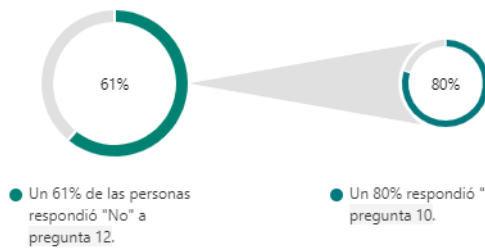
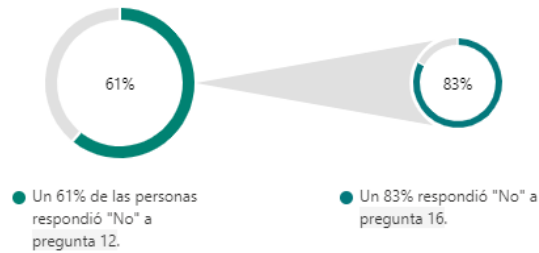
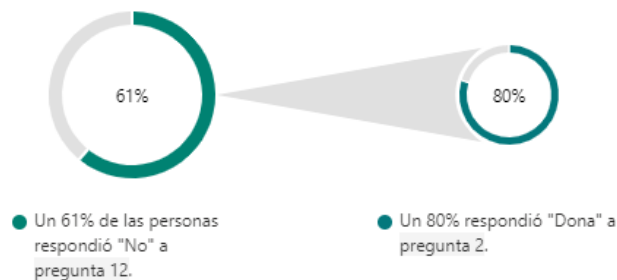

En el gràfic 22, s'observa com del 20% de les respostes restants que va marcar que van rebre formació per si mateix/a i no de l'escola, el 91% consideren que s'ha de tractar la identitat de gènere i la diversitat sexual amb els alumnes. Això ens diu que són docents que realment li donen importància al tema, que s'han format per si mateixos/es i que tractarien els tema amb l'alumnat.

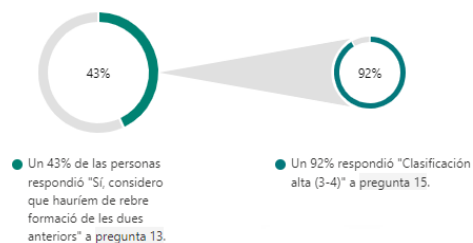
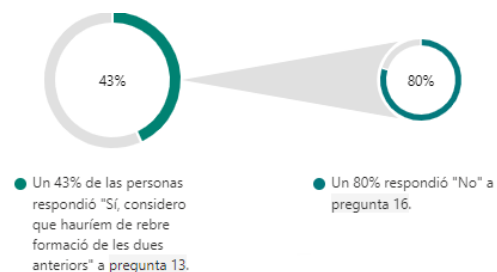
Gràfic 22. Formació i tractament del tema amb l'alumnat

En el gràfic 23, s'observa com del 61% de respostes que van marcar que no a la pregunta sobre la formació per part de l'escola, el 83% va marcar que no van haver de gestionar cap situació d'acompanyament ni de violència a un infant i d'aquest mateix 61%, en el gràfic 24, un 80% va marcar que a la seva escola no hi ha cap protocol d'intervenció envers l'assetjament al col·lectiu LGTB. A més a més, en el gràfic 25, es veu que d'aquest 61% de mestres que van marcar que no tenien formació, un 80% són dones. Podem extreure que són escoles les quals tampoc estan interessades en el tema, i, per tant, no ofereixen formació ni tenen protocols d'intervenció envers l'assetjament al col·lectiu LGTB.

Gràfic 23. Formació i experiència**Gràfic 24. Formació i protocol****Gràfic 25. Formació i gènere**

A la pregunta sobre si creien que haurien de rebre formació sobre la identitat de gènere i la diversitat sexual per part de l'escola, en el gràfic 26, es veu com del 43% que va contestar que sí que haurien de rebre formació de les dues temàtiques, un 92% va tenir una puntuació alta (3-4) a la pregunta de l'actitud envers la temàtica, i en el gràfic 27 es pot veure com un 80% d'aquest 43%, va contestar que no ha hagut de gestionar cap situació de violència o d'acompanyament a un infant. Per tant, una bona part dels docents sí que creuen que han de rebre formació per tal de l'escola, tant pel que fa a la identitat de gènere com a la diversitat sexual, tenen una actitud favorable envers els temes, i una bona part, no ha hagut de gestionar cap situació de cap mena sobre la temàtica amb infants.

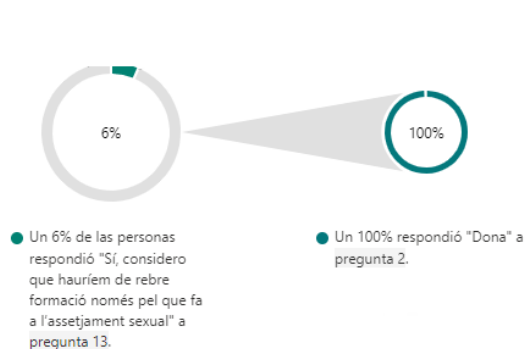
Gràfic 26. Formació i actitud**Gràfic 27. Formació i experiència**

En el gràfic 28 s'observa com del 6% que va contestar que només s'hauria de rebre formació per l'assetjament sexual, totes eren dones. En el gràfic 29, es veu com del 34% que va respondre que haurien de rebre formació només per l'acompanyament de disconformitat de gènere i diversitat

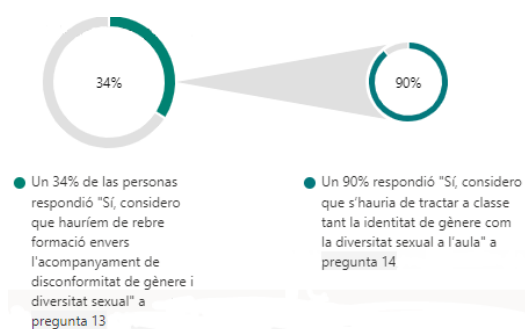
sexual, un 90% van marcar que s'hauria de treballar la temàtica amb els infants a la pregunta catorze. En el gràfic 30, del 18% restant que va marcar que no haurien de tenir aquesta formació específica perquè tenen altres prioritats, un 90% també van marcar que a l'escola no hi havia cap protocol d'intervenció envers l'assetjament al col·lectiu LGTB ni cap protocol d'acompanyament per disconformitat de gènere i diversitat sexual, i a més a més, que tampoc va rebre cap formació per part de l'escola.

Aquí podem observar com gairebé un terç dels docents (gràfic 29), creuen que s'haurien de treballar aquests temes a l'aula, i, gairebé un cinquè dels que van escollir que no és necessari fer una formació per aquests temes (gràfic 30), un 90% va escollir que tampoc tenien cap protocol d'acompanyament, ni d'intervenció i no van rebre formació per part de l'escola, per tant, és una part important en la qual a les escoles no es tracta el tema i ells o elles mateixes creuen que tampoc és tan rellevant.

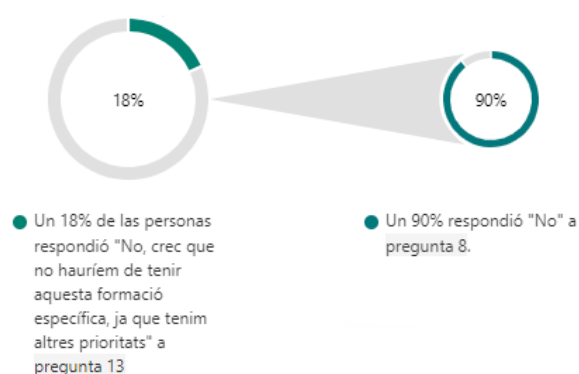
Gràfic 28. Formació i gènere

Gràfic 29. Formació i tractament del tema amb l'alumnat

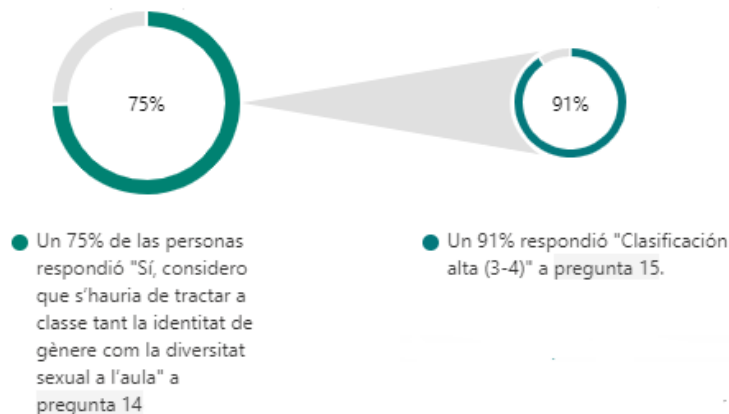
Gràfic 30. Formació i protocols

A la pregunta sobre si consideren que s'ha de tractar aquest tema amb els alumnes, en el gràfic 31 es manifesta que del 75% que va respondre que sí que s'hauria de tractar tant la identitat de gènere com la diversitat sexual a l'aula, un 91% va tenir una qualificació alta (3-4) a la pregunta sobre la seva actitud envers el tema. Del 17% que va respondre que no s'hauria de tractar a les aules, el 100% va contestar que no hi ha cap protocol d'intervenció envers l'assetjament del

col·lectiu LGTB. Per tant, podem extreure que els i les mestres que sí tractarien el tema amb els alumnes, tenen una actitud més favorable que les que van votar que no, ja que aquestes últimes a l'escola tampoc tenen cap protocol d'intervenció, i per tant, tampoc tracten els temes.

Gràfic 31. *Tractament del tema a l'aula i actitud*

En conclusió, podem trobar que hi ha dues bandes bastant oposades, per una banda, trobem docents que en la gran majoria són dones, estan molt implicades en el tema, tenen una bona actitud, volen formació, ho tractarien a l'aula amb els alumnes. I, hi ha d'altres que no, que no tenen molta bona actitud, que no ho tractarien amb els infants, que a les escoles no ho treballen i no consideren important fer-ho. També, hi ha coincidències entre docents que han viscut aquesta experiència en primera persona i altres que no, sent una variable que afavoreix l'actitud positiva envers la necessitat formativa i d'atenció.

A més a més, s'ha pogut veure que tot i tenir protocols i moltes guies d'intervenció per part de la Generalitat o associacions, poques escoles admeten tenir un protocol de centre, però sí que ho estan plantejant o, fins i tot, redactant. També s'ha pogut observar mitjançant les respostes la falta de formació per poder tractar els temes i saber com actuar.

Per tant, veient les respostes i analitzant-les, m'he adonat que l'actitud de l'escola envers la temàtica és molt important, perquè si tracten aquests temes, els docents tenen una actitud més favorable en tots els àmbits i, si no els tracten, els o les mestres tampoc li donen molta importància. Això no s'aplica a tots els docents, ja que molts tenen una actitud molt favorable i són conscients de la importància que té encara que no es treballi a la seva escola, tanmateix, si influeix el com l'escola tracta les temàtiques a través de la seva actitud, els protocols i la formació.

Tot i això, en general els docents enquestats tenen una bona actitud i són conscients de les mancances i necessitats que tenen per poder tractar els temes adequadament a les aules, i molts estarien interessats a poder fer el possible per donar resposta a aquestes necessitats i poder estar formats per ajudar i acompanyar als infants.

5. CONCLUSIONS I LIMITACIONS

Un cop realitzada la part d'investigació, és moment de fer unes reflexions sobre el transcurs del treball. El propòsit principal del TFG era conèixer com actuen les escoles davant la identitat de gènere i la diversitat sexual, a través de la seva actitud, protocols i formació als docents. A partir de la documentació consultada i del qüestionari contestat pels docents d'educació primària, he pogut donar resposta als objectius plantejats.

En el meu plantejament inicial, establia com a objectiu general comprendre com les escoles de primària tracten la diversitat sexual i la identitat de gènere a les aules tenint en compte la detecció i intervenció, i la percepció i actitud del professorat en la dinàmica de classe. L'assoliment de l'objectiu ha estat exitós gràcies a l'anàlisi de les respostes del qüestionari enviat a diferents escoles. A partir d'aquest s'ha observat el percentatge de centres que disposen de protocols, siguin d'acompanyament a l'infant o d'intervenció davant una situació d'assetjament; el grau de valoració, l'actitud i la postura del professorat en relació amb la diversitat sexual i de gènere; i s'ha pogut conèixer les mancances, limitacions i necessitats que detecten els docents. S'ha de dir que, si les limitacions temporals no haguessin estat aquestes, es podrien haver rebut moltes més respostes que donarien uns resultats més acurats i realistes.

De la mateixa manera també es van plantejar uns objectius específics que permetessin entrar en matèria i encaminar la recerca fins a arribar a la finalitat d'aquesta recerca.

El primer objectiu específic era indagar sobre el desenvolupament dels conceptes de diversitat sexual i identitat de gènere en els últims cent anys per entendre el concepte que tenim a la societat actualment. L'objectiu s'ha assolit a partir de la documentació consultada, la recerca i la contrastació d'informació dels diferents autors experts. La documentació m'ha permès conèixer, comprendre i consolidar aspectes que desconeixia sobre la sexualitat i la identitat de gènere. És un fet que ser trans encara es veu des de la perspectiva de la medicina, però no sabia per què es va començar a veure com una malaltia fins al punt de classificar-lo com un trastorn. De manera que he pogut aprendre sobre la lluita del col·lectiu pels seus drets a través de la seva història i com la mirada mèdica ha afectat com la societat en l'actualitat veu a les persones trans.

El segon objectiu específic era identificar els protocols de detecció i intervenció de les escoles, així com la seva preocupació de cara a la formació dels docents envers el tractament de la identitat de gènere i diversitat sexual amb els infants de l'educació primària. A partir de les enquestes i l'elaboració del marc teòric he aconseguit identificar els protocols de detecció i intervenció de les escoles, així com, conèixer el nivell de preocupació i de responsabilitat social que tenen les escoles envers el tractament de la identitat de gènere i la diversitat sexual amb els infants de l'educació primària. Per tant, considero que l'objectiu s'ha assolit, ja que, d'una banda, he observat diferents guies i protocols de diferents centres, de la Generalitat i d'associacions expertes en

l'àmbit que no coneixia abans de la realització del treball. I, d'altra banda, he observat que la majoria d'escoles no tenen protocol, encara que inicialment, pensava que la majoria dels centres, tenint en compte la societat actual, tindrien més en compte la diversitat sexual i de gènere. En relació amb el professorat i la seva formació, els resultats del qüestionari mostren que molts tenen conceptes, valoracions i actituds positives del tema, per això em costa comprendre que només dues escoles tinguessin protocols, ja que si els docents tenen coneixement del tema, l'ideal és que es comenci a tenir aquesta mateixa mirada com a línia de centre envers el col·lectiu LGTBIQ+.

El tercer objectiu específic era esbrinar sobre les estratègies dels mestres per acompanyar infants i famílies en situacions de disconformitat de gènere, per a la resolució d'estigmatització, discriminació i estereotips de rol i expressió de gènere a les aules de l'educació primària, així com la seva percepció i actitud sobre la temàtica amb enfocament a mancances o necessitats formatives i de suport. L'objectiu s'ha assolit parcialment, perquè, d'una banda, hi ha docents que han donat respostes sobre quines estratègies utilitzen per abordar les diferents situacions que es presenten en relació amb la temàtica; però, d'altra banda, molts docents només van respondre quina va ser la part més difícil. És per això que considero que no l'he pogut assolir totalment. El que sí que he pogut fer és indagar i trobar informació extra, a partir de la documentació teòrica d'estratègies. També vull recalcar que he pogut contemplar com els mateixos docents protesten per la manca de formació, informació i estratègies per poder tractar aquests temes i que la gran majoria voldria tenir totes aquestes indicacions per tal de poder intervenir adequadament.

El quart objectiu específic era relacionar la teoria de la pràctica educativa amb la realitat a les escoles en el seu dia a dia a través del qüestionari contestat pels mestres d'educació primària i valorar allò conegut sobre pràctiques escolars d'atenció a la temàtica de la identitat i diversitat de gènere amb relació a bones pràctiques detectades i conegudes a Catalunya i l'estat espanyol. Considero que també l'he assolit força perquè he pogut comparar i contrastar la informació que vaig buscar amb la realitat de les escoles, com he anat comentant, hi ha força protocols i guies, però he pogut veure que a les escoles no ho tenen en compte. Per tant, sí que hi ha una gran diferència entre el que diuen, el que es fa a les escoles i els recursos que tenen a l'abast.

Considero que els objectius plantejats s'han assolit amb èxit majoritàriament, encara que si no hagués estat per la limitació temporal, tots els objectius s'haurien assolit a la perfecció. El treball m'ha ajudat per comprendre molts conceptes i veure com realment es treballen a les escoles. Tot i que m'hauria agradat aprofundir més en la realitat dels centres, així i tot, estic molt orgullosa de tot el que he aconseguit.

De manera que les limitacions que he trobat són diverses, per una banda, la limitació temporal del TFG donat que considero que s'hauria de començar abans, ja que a l'últim semestre de la carrera s'acaben acumulant les assignatures, les pràctiques i el TFG, i, per tant, hi ha una sobrecàrrega

d'esforç per part de l'alumnat, i a conseqüència, fa que no ens puguem centrar en el treball. De manera que sento molta angoixa perquè sento que no arribarà, i com a resultat, penso que es podria començar a principi de curs i anar fent a poc a poc. Una altra limitació que he trobat, en el meu cas, és que vaig enviar el qüestionari a vuitanta escoles de Catalunya, i només vaig obtenir 56 respostes de diferents docents, és per això que les dades són menys representatives que si l'haguessin contestat més docents. En el meu cas, vaig estar més d'una setmana cada tarda enviant el qüestionari a les escoles i parlant amb professors de la universitat que també donen classes a primària. Va ser molt angoixós i frustrant veure com les respostes no pujaven després de tota la feina que hi havia darrere.

Penso que per poder aprofundir en les temàtiques del treball, es podria aplicar als alumnes i a les famílies, per tal de veure quina implicació tenen aquests agents escolars. Potser seria més difícil arribar a fer-ho, però crec que podria ajudar també a entendre diferents punts de vista per tal de saber com actuar.

Aquest treball ha significat molts moments arduos, de felicitat, d'angoixa, d'enuig, de preocupació, entre altres. Ha sigut una barreja de moltes emocions segons l'apartat i feina que s'havia de fer. M'emporto aprenentatges molt valuosos i una altra mirada en molts aspectes que he treballat al llarg de l'estudi que no havia pogut profunditzar abans. Ha sigut una feina laboriosa amb mesos molt intensos, però al final ha servit per poder tenir una professionalització d'un nivell que en cap moment havia tingut al llarg de la carrera. Tot l'esforç m'ha servit per auto superar-me i poder treballar més a fons una temàtica que ens involucra a tots cada dia més, i que com a mestres, hem de tenir present que ens podem trobar amb aquestes situacions i hem de saber com tractar-les.

6. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Alonso, N. S. (2021, setembre 8). *Repuntan los delitos de odio y se identifican ataques contra la comunidad LGTBI “más violentos”*. Newtral. <https://www.newtral.es/interior-alerta-repunte-delitos-odioa-taques-igtbi-mas-violentos/20210908/>

Álvarez, P. (2021a, febrer 4). *Calvo critica que el proyecto de la ‘ley trans’ prevea que “el género se elija sin más que la voluntad”*. El País. <https://elpais.com/sociedad/2021-02-04/calvo-sobre-la-ley-trans-que-el-genero-se-elija-sin-mas-que-la-voluntad-pone-en-riesgo-los-criterios-de-identidad-del-resto.html>

Álvarez, P. (2021b, juny 29). *España abre la puerta a la autodeterminación de género tras un duro pulso entre los socios del Gobierno*. El País. <https://elpais.com/sociedad/2021-06-29/espana-sera-el-decimosexto-pais-del-mundo-en-permitir-la-autodeterminacion-de-genero.html>

American Psychological Association. (2015). *Guidelines for psychological practice with transgender and gender nonconforming people*. 70(9), 832-864. <https://doi.org/10.1037/a0039906>

Amorós, M. (2016, novembre 14). *Tiene 8 años, ha sufrido acoso escolar y rechazo de médicos: «Soy una niña pero nadie me cree»*. ELMUNDO. <https://www.elmundo.es/baleares/2016/11/14/58296df2268e3ec9408b464a.html>

Antena 3 Noticias. (2019, maig 17). *Día Internacional contra la LGTBfobia: ¿Qué comunidades autónomas no tienen una legislación que proteja al colectivo LGTBI?* https://www.antena3.com/noticias/sociedad/comunidades-autonomas-legislacion-colectivo-igtbi_201905175cde80d80cf21fd8f4ac8e15.html

APA. (1980). *Diagnostic and Statistic Manual of Mental Disorders*. <https://psychiatry.org:443/>

Bellatti, I. (2021). *Seminario ¿Identidad de Género?* <https://view.genial.ly/618397cb9210230da006ca57/presentation-seminario-identidad-de-genero>

Berliner, A. (1997). *Ma vie en rose*.

Biblioteca Nacional de Medicina de EE. UU. (s. d.). *Disforia de género: MedlinePlus enciclopedia médica*. Recuperat 8 de maig de 2022, de <https://medlineplus.gov/spanish/ency/article/001527.htm>

Borraz, M. (2018, juny 18). *La OMS deja de considerar la transexualidad un trastorno mental*. ElDiario.es. https://www.eldiario.es/sociedad/oms-considerar-transexualidad-enfermedad-incongruencia_1_2065796.html

Borraz, M. (2019, gener 12). *No hay nada biológico en ser trans, como no hay nada biológico en ser hombre o mujer*. https://www.eldiario.es/sociedad/problema-discurso-hegemonico-diciendo-biologico-miquel-misse_128_1754713.html

Borraz, M. (2022, març 30). Casi todas las comunidades tienen ya leyes trans a la espera de la estatal, congelada desde hace nueve meses. *ElDiario.es*. https://www.eldiario.es/sociedad/comunidades-leyes-trans-espera-estatal-congelada-nueve-meses_1_8868981.html

Butler, J. (2007). *El género en disputa*. Paidós.

Butler, J. (2018). *Judith Butler. Género y sexualidad para adolescentes. Diálogo con Miquel Missé y 300 estudiantes | Vídeos | CCCB*. <https://www.cccb.org/es/multimedia/videos/judith-butler-genero-y-sexualidad-para-adolescentes/228974>

Candial, A. F. (2021, febrer 5). Ley Trans, argumentos a favor y en contra. *La Vanguardia*. <https://www.lavanguardia.com/vida/junior-report/20210205/6222909/ley-trans-argumentos-favor.html>

Coll-Planas, G. (2009). La voluntad y el deseo. Construcciones discursivas del género y la sexualidad: El caso de trans, gays y lesbianas [Ph.D. Thesis, Universitat Autònoma de Barcelona]. En *TDX (Tesis Doctorals en Xarxa)*. <http://www.tdx.cat/handle/10803/5148>

Coll-Planas, G., & Missé, M. (2010). *El género desordenado. Críticas en torno a la patologización de la transexualidad*. Egales.

Coll-Planas, G., Moreno, G. G.-R., Rodríguez, C. M., & Navarro-Varas, L. (2008). Cuestiones sin resolver en la Ley integral de medidas contra la violencia de género: Las distinciones entre sexo y género, y entre violencia y agresión. *Papers. Revista de Sociologia*, 87, 187-204. <https://doi.org/10.5565/rev/papers/v87n0.795>

Consorci d'educació de Barcelona. (2017). *Escoles per la igualtat i la diversitat*. Escoles per la igualtat i la diversitat. <https://igualtatidiversitat.edubcn.cat/>

Constitución Española, Pub. L. No. Constitución, BOE-A-1978-31229 29313 (1978). [https://www.boe.es/eli/es/c/1978/12/27/\(1\)](https://www.boe.es/eli/es/c/1978/12/27/(1))

De Nápoli, C. (2018). *La fórmula de la eterna juventud y otros experimentos nazis*. Vergara.

Departament d'Educació. (2016a). *Igualtat de gènere*. Departament d'Educació. <http://educacio.gencat.cat/ca/arees-actuacio/families/fomentem-valors/igualtat-genero/>

Departament d'Educació. (2016b). *Protocol per a l'atenció i acompanyament de l'alumnat transgènere en els centres educatius*. XTEC - Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya.

<http://xtec.gencat.cat/ca/curriculum/coeducacio/recursos/atencio-acompanyament-alumnat-transgenere/>

Departament d'Educació. (2018). *Protocol de prevenció, detecció i intervenció enfront l'assetjament escolar a persones LGBTI*. XTEC - Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya. <http://xtec.gencat.cat/ca/centres/projeducatiu/convivencia/protocols/assetjament-escolar-persones-lgbti/index.html>

Departament d'Educació. (2019a). *Coeducació, perspectiva de gènere*. XTEC - Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya. <http://xtec.gencat.cat/ca/curriculum/coeducacio/>

Departament d'Educació. (2019b). *Coeduca't*. Departament d'Educació. <http://educacio.gencat.cat/ca/arees-actuacio/centres-serveis-educatius/altres-programes-educatius/educacio-infantil-primaria-secundaria-batxillerat/coeducat/>

Feministes de Catalunya. (2022, febrer 8). Feministes de Catalunya ens oposem a la nova Llei Trans catalana. *Feministes de Catalunya*. <https://feministes.cat/blog/feministes-de-catalunya-ens-oposem-a-la-nova-llei-trans-catalana>

FLG- Associació de Famílies LGTBI. (2015). | PEER (Programa Educatiu Escoles Rainbow). *Famílieslgtbi*. <https://www.familieslg.org/projectes-pagina-presentacion/peer-programa-educatiu-escoles-rainbow/>

FLG- Associació de Famílies LGTBI. (2016). Famílies LGTBI. *Famílieslgtbi*. <https://www.familieslg.org/>

Gabaldón Fraile, S. (2020). *Infancia y Adolescencia Trans. Reflexiones éticas sobre su abordaje* [Ph.D. Thesis, Universitat de Barcelona]. En *TDX (Tesis Doctorals en Xarxa)*. <http://www.tdx.cat/handle/10803/669691>

Galofre, P., & Missé, M. (2015). «Introducción», *Políticas Trans. Una antología de textos desde los estudios trans norteamericanos*. Egales.

Gelibter, I. (2021, febrer 6). ¿Qué es la «ley Trans» y por qué es tan polémica? *Diario Sur*. <https://www.diariosur.es/sociedad/ley-trans-polemica-eleccion-genero-20210206004251-nt.html>

GRANDE, R. G. (2020a, novembre 22). *Vivir una infancia trans: «Mamá, ¿de pequeña eras chico o chica?»* RTVE.es. <https://www.rtve.es/noticias/20201122/vivir-infancia-trans-mama-pequena-eras-tu-chico-chica/2057931.shtml>

GRANDE, R. G. (2020b, novembre 22). *Vivir una infancia trans: «Mamá, ¿de pequeña eras chico o chica?»* RTVE.es. <https://www.rtve.es/noticias/20201122/vivir-infancia-trans-mama-pequena-eras-tu-chico-chica/2057931.shtml>

Guede, A. (2021, juny 28). Doble comparecencia, menores, género no binario... La Ley Trans llega al Consejo de Ministros tras algunos cambios. *www.20minutos.es - Últimas Noticias*. <https://www.20minutos.es/noticia/4742704/0/doble-comparecencia-menores-genero-no-binario-ley-trans-consejo-ministros-cambios/>

Guerrero Fernández, J., & Mora Palma, C. (2020). Protocolo de tratamiento hormonal en niños y adolescentes trans. *Revista Española Endocrinología Pediátrica*, 11 Suppl. <https://doi.org/10.3266/RevEspEndocrinolPediatr.pre2020.Aug.595>

Gutiérrez, J. L., Jiménez, F. S., Villazala, T. F., Sánchez, D. H., & Moreno, F. M. (2020). *Informe sobre la evolución de delitos de odio en España 2020* [Arxiu PDF]. <http://www.interior.gob.es/documents/642012/13622471/Informe+sobre+la+evoluci%C3%B3n+de+delitos+de+odio+en+Espa%C3%B1a+a%C3%B1o+2020.pdf/bc4738d2-eb6-434f-9516-5d511a894cb9>

Hirschfeld, M. (2003). *Transvestites. The Erotic Drive to Cross-Dressing*. Prometheus Books.

Howard, S. (2018). *A kid like Jake*.

Institut de la Llengua Catalana. (2007). *Diccionari de la llengua catalana*. DIEC2. <https://dlc.iec.cat/Results?EntradaText=sexualitat&OperEntrada=0>

Jaime Sevilla Lorenzo & Marta Barandela. (2018, juliol 20). *El mapa de los derechos trans en España: De la autoafirmación de género al vacío legal*. ElDiario.es. https://www.eldiario.es/sociedad/personas-trans-comunidades_1_2037615.html

Kinsey Institute (s. d.). *Diversity of sexual orientation*. <https://kinseyinstitute.org/research/publications/historical-report-diversity-of-sexual-orientation.php>

Ley 16/1970, de 4 de agost, sobre peligrosidad y rehabilitación social., Pub. L. No. Ley 16/1970, BOE-A-1970-854 (1970). <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1970-854>

Ley 3/2007, de 15 de marzo, reguladora de la rectificación registral de la mención relativa al sexo de las personas, Pub. L. No. Ley 3/2007, BOE-A-2007-5585 11251 (2007). <https://www.boe.es/eli/es/l/2007/03/15/3>

La Otra. (2017, juliol 8). Egalia: Una escuela infantil para la igualdad de género. *El blog de la otra*. <https://elblogdelaotrablog.wordpress.com/2017/07/08/egalia-una-escuela-infantil-para-la-igualdad-de-genero/>

Ministerio de Igualdad. (2021). Igualdad. 26/07/2021. *Anteproyecto de ley para la igualdad real y efectiva de las personas trans y para la garantía de los derechos de las personas LGTBI*

[Servicios/Participación pública/Audiencia e información].
<https://www.igualdad.gob.es/servicios/participacion/audienciapublica/Paginas/2021/apl-igualdad-efectiva-persona-trans-derechos-lgtbi.aspx>

Missé, M. (2013). *Transsexualitats altres mirades possibles* (Vol. 9). Editorial UOC.
<https://elibro-net.sire.ub.edu/es/ereader/craiub/56720?page=11>

Missé, M. (2020). *A la conquesta del cos equivocac* (Segona edició). Egales.

Moratalla, N. L., & Canelas, A. C. (2016). *Transexualidad: Una alteració que comienza a conocerse*. 12.

OMS. (1990). *Organización Mundial de la Salud*. <https://www.who.int/es>

Oseman, A., & Lyn, E. (2022). *Heartstopper*.

Peña Díaz, F. de A. (2020, juliol 1). ¿Qué es la autodeterminación de género para el Derecho? *Queerídico*. <https://queeridico.es/que-es-la-autodeterminacion-del-genero/>

Pla per a la igualtat de gènere en el sistema educatiu. (2015). Recuperat 3 d'abril de 2022, de <https://educacio.gencat.cat/web/.content/home/arees-actuacio/centres-serveis-educatius/altres-programes-educatius/ensenyaments-regim-especial/pla-igualtat-genero/acord-govern-pla-igualtat.pdf>

Platero, R. L. (2014). *Trans*exualidades. Acompañamientos, factores de salud y recursos educativos*. Bellaterra. <https://access-torrossa-com.sire.ub.edu/en/catalog/readonline/3050486#>

Popsugar. (2016, juny 24). *GoldieBlox Wants Tech Toys For Girls to Flood «The Pink Aisle»*. <https://www.youtube.com/watch?v=s2aEbiRRJ3w>

Prensa FELGTBI+. (2021, juny 21). FELGTB, Triángulo y Chrysallis aseguran que el reconocimiento de la la identidad trans es el primer paso hacia la igualdad. *FELGTBI+*. <https://felgtb.org/blog/2021/06/21/felgtb-triangulo-y-chrysallis-aseguran-que-el-reconocimiento-de-la-la-identidad-trans-es-el-primer-paso-hacia-la-igualdad/>

Propostes metodològiques per a la transversalització de la perspectiva de gènere en la pràctica educativa centrada en la primera infància. (2021). Recuperat 4 d'abril de 2022, de <https://www.mataro.cat/es/temas/genero-y-diversidad-sexual/proyectos-destacats/proyecto-de-coeducacion-en-cuna/proyecto-de-coeducacio-a-bressol/coeduquem-en-la-primera-infancia.pdf>

psicoQ. (2012, març 5). *La Mente en Pañales. Educación diferenciada entre niños*. <https://www.youtube.com/watch?v=7hBX7YUAX2I>

Redondo, L. [@LauraRdondo]. (2021, febrer 3). *Ayer conocíamos el borrador de la mal llamada Ley Trans. Tal y como llevamos ya años avisando es un despropósito que daña a mujeres, menores, y las propias personas transexuales. Abro hilo de las implicaciones psicojurídicas de esta ley en nuestra Sociedad. Que no nos manipulen* 📌 <https://t.co/4OkYWoKFme> [Tweet]. Twitter. <https://twitter.com/LauraRdondo/status/1356963262437416968>

Rieger, G., Savin-Williams, R. C., Chivers, M. L., & Bailey, J. M. (2016). Sexual arousal and masculinity-femininity of women. *Journal of Personality and Social Psychology*, 111(2), 265-283. <https://doi.org/10.1037/pspp0000077>

Ríos, P. R. (2021a, febrer 6). Carla Antonelli considera “desafortunadas” las afirmaciones de Carmen Calvo sobre la ley trans y espera que rectifique. *www.elsaltodiario.com*. <https://www.elsaltodiario.com/psoe/carla-antonelli-carmen-calvo-declaraciones-cadena-ser-ley-trans->

Ríos, P. R. (2021b, març 7). Carla Antonelli: “Siempre que se habla de derechos trans hay un tope”. *www.elsaltodiario.com*. <https://www.elsaltodiario.com/ley-trans/carla-antonelli-siempre-que-se-habla-de-derechos-trans-hay-un-tope>

Rodríguez, R. (2001). Análisis antropológico de la transexualidad, entre la realidad cultural y la resistencia social. *Anuario de filosofía, psicología y sociología. Las Palmas de Gran Canaria: Servicio de Publicaciones, Universidad de Las Palmas de Gran Canaria, 1998- ISSN 1139-8132, n.4-5, 2001-2002, p. 239, 4-5, 10.*

Roughgarden, J. (2013). *Evolution's Rainbow: Diversity, Gender, and Sexuality in Nature and People* (Tenth anniversary edition). University of California Press.

Rubiño, E. [@EduardoFRub]. (2021, febrer 3). *¿Recordáis lo de que la Ley Trans sería un coladero para eludir la ley de Violencia de Género? Pues el borrador dice que el cambio “no alterará obligaciones jurídicas que pudieran corresponder a la persona con anterioridad y en particular a la Ley contra la Violencia de Género”.* [Tweet]. Twitter. <https://twitter.com/EduardoFRub/status/1356894198398652417>

Sáez-Rosenkranz, I. S., Barriga-Ubed, E., & Bellatti, I. (2019). La coeducación como perspectiva formativa para la enseñanza de la historia en la ESO. *Revista electrónica interuniversitaria de formación del profesorado*, 22(2), 17-30. <http://dx.doi.org/10.6018/reifop.22.2.370201>

Sanchis, A. [@AlexSanchis_]. (2021, febrer 3). *Un niño de 12 años no puede prestar consentimiento sexual, trabajar, votar o tener responsabilidad penal* ✖ *En cambio, sí estará legitimado para iniciar un tratamiento con bloqueadores hormonales que tendrá repercusiones*

físicas y psicológicas ✓ *La Ley Trans es una aberración*. <https://t.co/zk0nyBVKwi> [Tweet].
Twitter. https://twitter.com/AlexSanchis_/status/1356744881230778368

Sciamma, C. (2011). *Tomboy*.

Steilas. (2015, maig 14). Guía para trabajar la diversidad afectivo sexual de género. *Steilas*.
<https://steilas.eus/es/2015/05/14/genero-eta-aniztasun-sexualerako-gida/>

Stryker, S. (2017). *Historia de lo trans: Las raíces de la revolución de hoy*. Continta Me Tienes.

TermCat. (2022). *Diccionari LGBT (lèsbic, gai, bisexual, trans) | TERMCAT*. TERMCAT. Centre de Terminologia. <https://www.termcat.cat/ca/diccionaris-en-linia/256/search/g%C3%A8nere?type=advanced&language=&condition=match&fields=&category=&hierarchy=>

TV3. (2016). *30 minuts—Trànsit, menors transsexuals (versió 52')*.
<https://www.ccma.cat/tv3/alacarta/30-minuts/transit-menors-transsexuals/video/5613571/>

World Health Organization. (2019). *CIE-11 para estadísticas de mortalidad y morbilidad*.
<https://icd.who.int/browse11/l-m/es#/http%3a%2f%2fid.who.int%2fid%2fentity%2f411470068>

7. ANNEXOS

7.1. ANNEX 1: INSTRUMENT DE RECERCA 1

Annex 1. Taula instrument de recerca 1

Objectius	Ítems	Descriptors	Tipologia pregunta	Pregunta
2	Inclusió a les escoles envers la temàtica	Tipologia escola	Tancada, escollir entre diverses opcions	<p>1. Quina és la tipologia de l'escola on treballes en el sentit de la inclusió relacionada amb la identitat?</p> <ul style="list-style-type: none"> - És inclusiva - No és inclusiva - No li dona importància - Estan treballant-ho
2	Protocols de centre per detectar disconformitat de gènere	Protocol d'acompanyament envers l'assetjament/malestar	Tancada, escollir entre diverses opcions	<p>2. En el centre on treballes, hi ha algun protocol d'acompanyament de gènere?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Si - No - S'està redactant
				<p>2.1 Si sí, quin?</p>
2	Protocol de centre per saber com actuar	Protocol intervenció	Tancada, escollir entre diverses opcions	<p>3. En el centre on treballes, hi ha algun protocol d'intervenció envers l'assetjament al·lectiu LGTB?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Si - No - S'està redactant/s'està plantejant - Altres:
2	Formació per tractar la identitat i diversitat de	Formació	Tancada, escollir entre diverses opcions	<p>4. Has rebut algun tipus de formació per part de l'escola?</p> <ul style="list-style-type: none"> - No

	gènere			<ul style="list-style-type: none"> - Si - De l'escola no, però si per mi mateix/a
2	Opinió sobre la formació a nivell professorat	Actitud dels mestres	Tancada, escollir entre diverses opcions	<p>5. Creus que les escoles haurien de donar formació sobre el tema als docents de l'escola?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Si - No
			Escala de l'1 a 4	5.1 Valoració de l'1 al 4, l'1 és poc i el 4 és molt
3	Opinions dels mestres pel que fa a nivell d'alumnat	Actitud dels mestres	Tancada, escollir entre diverses opcions	<p>6. Creus que s'hauria de tractar la identitat de gènere i la sexualitat a les escoles? Donar informació als alumnes, fer classes, orientar-los, etc.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Si - No
				<p>6.1 Escala 1 al 4</p> <p>L'1 és poc d'acord i el 4 molt d'acord</p>
3	Opinions els mestres envers la temàtica	Actitud dels mestres	Escala de l'1 al 4	<p>7. Quina és la teva actitud davant d'aquesta temàtica?</p> <p>L'1 és que no t'interessa/indiferent i el 4 que t'interessa i t'impliques.</p>
3	Experiència del docent envers la temàtica	Experiència del docent	Tancada, escollir entre diverses opcions	<p>8. Has hagut de gestionar alguna situació de violència o d'acompanyament a un infant?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Si, de violència - Si, d'acompanyament - Si, de violència i

				d'acompanyament - No
				8.1 Si sí, quina ha sigut la cosa més difícil de gestionar? I per què?
3	Coneixement de les lleis actuals	Legislació	Tancada, escollir entre diverses opcions	<p>9. Estàs al dia sobre la legislació LGBT? Coneixes la nova llei que volen aplicar pel col·lectiu trans, en la qual volen potenciar l'autodeterminació de gènere? La determinació de gènere vol dir que una persona pot canviar el nom i sexe en el DNI només amb la seva voluntat sense necessitat d'estar dos anys amb hormones i un informe mèdic com fins ara.</p> <ul style="list-style-type: none"> - La coneixia, estic a favor - La coneixia, estic en contra - La coneixia, però encara no tinc una opinió definida - No la coneixia, però em sembla bé - No la coneixia, però crec que no és adequat - No la coneixia, no tinc opinió i investigaré sobre ella
4	Reptes del professorat	Percepció	Tancada, escollir entre diverses opcions	<p>10. Que penses que et falta per saber com actuar davant d'aquesta temàtica?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Formació

				<ul style="list-style-type: none"> - Informació - Estratègies - Altres:
4	Els reptes es poden solucionar	Percepció	Tancada, escollir entre diverses opcions	11. Creus que aquestes mancances poden arribar a solucionar-se? <ul style="list-style-type: none"> - Sí - No - No fa falta
				11.1 Escala de l'1 al 4 L'1 és que poc i el 4 molt

+ Pregunta extra per si volen posar **algun comentari**

- **Preguntes sociodemogràfiques**

- Gènere
 - Home
 - Dona
 - No binari
 - No el vull dir
- Posar les últimes 4 lletres del DNI/NIE/passaport
- Lloc escola
 - Barcelonès
 - Maresme
 - Altres:
- Ets funcionari/ària?
- Quant de temps portes treballant de mestre?
 - <1 any - 2 anys
 - Entre 3 i 6 anys
 - > 6 anys

7.2. ANNEX 2: VALIDACIÓ 1

Annex 2. Primera validació de l'instrument de recerca 1

ÍTEM DE VALIDACIÓ	RESPOSTA	COMENTARIS
1. El títol del qüestionari és adequat: La identitat de gènere i diversitat sexual a l'escola de Primària. Treball Final de Grau	SÍ NO BASTANT	ON—en les escoles (públicas, privades, a primària...)
2. La eticitat és respectada: Benvolguts professors i professores, Soc la Sheila Navarro Lavado, alumna de 4t del Grau d'Educació Primària de	SÍ NO BASTANT	OK

<p>la Universitat de Barcelona. Estic fent el meu Treball de Final de Grau sobre la diversitat sexual i la identitat de gènere a les escoles. Per realitzar-lo necessito la vostra col·laboració. A continuació trobareu unes preguntes relacionades amb el tema, es contesten fàcilment i no tardareu més de 5 minuts en respondre-les.</p> <p>De conformitat amb el RGDP (2016/679 del Parlament i del Consell, de 27 d'abril de 2016), la identificació de la informació recopilada de l'enquesta està disponible per al personal del controlador de dades a fi d'anàlisi. Assegurem que les respostes individuals seran processades de forma anònima i que les finalitats de l'enquesta són d'ús exclusiu per analitzar informes científics de projecte. La divulgació de resultats de la present enquesta (publicació d'articles, creació de bases de dades, participació en conferències, etc.) només poden tenir lloc de forma anònima i sense que hi hagi cap element identificable dels participants. Per a les finalitats del RGDP (2016/679 del Parlament i del Consell, de 27 d'abril de 2016), el controlador de dades és la meva tutora del treball, la Dra. Ilaria Bellatti, Universitat de Barcelona, Facultat d'Educació-Campus Mundet, Passeig de la Vall d'Hebron, 171, 08035. Tel.: 93 403 50 87; e-mail: ilaria3bellatti@ub.edu. El tractament de les vostres dades es durà a terme utilitzant les següents eines electròniques: Excel i Atlas.ti per l'anàlisi de les respostes obertes i s'adoptarà la següent mesura de seguretat: ús de codi únic.</p> <p>Moltes gràcies, Sheila Navarro Lavado</p>		
ÍTEM DE VALIDACIÓ	RESPOSTA	COMENTARIS
3. Els objectius específics en general es consideren adients per desenvolupar la recerca plantejada	SÍ NO BASTANT	
Objectiu específic 1	SÍ NO BASTANT	Afinar més, sobretot els verbs
Objectiu específic 2	SÍ NO BASTANT	Afinar més, sobretot els verbs
Objectiu específic 3	SÍ NO	Afinar més, sobretot els verbs

	BASTANT					
Objectiu específic 4	SÍ NO BASTANT	Afinar més, sobretot els verbs				
4. Los datos de identificación se presentan con claridad	SÍ NO BASTANT					
5. Pregunta 1 OK	Pertinença	1	2	3	4	5
	Claredat	1	2	3	4	5
	Adequació objectiu	1	2	3	4	5
6. Pregunta 2 OK	Pertinença	1	2	3	4	5
	Claredat	1	2	3	4	5
	Adequació objectiu	1	2	3	4	5
7. Pregunta 3 OK	Pertinença	1	2	3	4	5
	Claredat	1	2	3	4	5
	Adequació objectiu	1	2	3	4	5
8. Pregunta 4 OK	Pertinença	1	2	3	4	5
	Claredat	1	2	3	4	5
	Adequació objectiu	1	2	3	4	5
9. Pregunta 5 Pregunta per dues coses a la vegada	Pertinença	1	2	3	4	5
	Claredat	1	2	3	4	5
	Adequació objectiu	1	2	3	4	5
10. Pregunta 6 Pregunta per dues coses a la vegada → Només faria pregunta 6.1 (No la d'escollir de manera dicotòmica)	Pertinença	1	2	3	4	5
	Claredat	1	2	3	4	5
	Adequació objectiu	1	2	3	4	5
11. Pregunta 7 OK	Pertinença	1	2	3	4	5
	Claredat	1	2	3	4	5
	Adequació objectiu	1	2	3	4	5
12. Pregunta 8 OK	Pertinença	1	2	3	4	5
	Claredat	1	2	3	4	5
	Adequació objectiu	1	2	3	4	5
13. Pregunta 9 OK	Pertinença	1	2	3	4	5
	Claredat	1	2	3	4	5
	Adequació objectiu	1	2	3	4	5
14. Pregunta 10 OK	Pertinença	1	2	3	4	5
	Claredat					

7.3. ANNEX 3: VALIDACIÓ 2

Annex 3. Segona validació de l'instrument de recerca 1

ÍTEM DE VALIDACIÓ	RESPOSTA	COMENTARIS
1. El títol del qüestionari és adequat: La identitat de gènere i diversitat sexual a l'escola de Primària. Treball Final de Grau	SÍ NO BASTANT	
2. La eticitat és respectada: Benvolguts professors i professores, Soc la Sheila Navarro Lavado, alumna de 4t del Grau d'Educació Primària de la Universitat de Barcelona. Estic fent el meu Treball de Final de Grau sobre la diversitat sexual i la identitat de gènere a les escoles. Per realitzar-lo necessito la vostra col·laboració. A	SÍ NO BASTANT	

<p>continuació trobareu unes preguntes relacionades amb el tema, es contesten fàcilment i no tardareu més de 5 minuts en respondre-les.</p> <p>De conformitat amb el RGDP (2016/679 del Parlament i del Consell, de 27 d'abril de 2016), la identificació de la informació recopilada de l'enquesta està disponible per al personal del controlador de dades a fi d'anàlisi. Assegurem que les respostes individuals seran processades de forma anònima i que les finalitats de l'enquesta són d'ús exclusiu per analitzar informes científics de projecte. La divulgació de resultats de la present enquesta (publicació d'articles, creació de bases de dades, participació en conferències, etc.) només poden tenir lloc de forma anònima i sense que hi hagi cap element identificable dels participants. Per a les finalitats del RGDP (2016/679 del Parlament i del Consell, de 27 d'abril de 2016), el controlador de dades és la meva tutora del treball, la Dra. Ilaria Bellatti, Universitat de Barcelona, Facultat d'Educació-Campus Mundet, Passeig de la Vall d'Hebron, 171, 08035. Tel.: 93 403 50 87; e-mail: ilaria3bellatti@ub.edu. El tractament de les vostres dades es durà a terme utilitzant les següents eines electròniques: Excel i Atlas.ti per l'anàlisi de les respostes obertes i s'adoptarà la següent mesura de seguretat: ús de codi únic.</p> <p>Moltes gràcies, Sheila Navarro Lavado</p>		
ÍTEM DE VALIDACIÓ	RESPOSTA	COMENTARIS
3. Els objectius específics en general es consideren adients per desenvolupar la recerca plantejada	SI NO BASTANT	
Objectiu específic 1	SI NO BASTANT	
Objectiu específic 2	SI NO BASTANT	
Objectiu específic 3	SI NO BASTANT	
Objectiu específic 4	SI NO BASTANT	

4. Los datos de identificación se presentan con claridad	SI NO BASTANT					
5. Pregunta 1	Pertinença	1	2	3	4	5
	Claredat	1	2	3	4	5
	Adequació objectiu	1	2	3	4	5
6. Pregunta 2	Pertinença	1	2	3	4	5
	Claredat	1	2	3	4	5
	Adequació objectiu	1	2	3	4	5
7. Pregunta 3	Pertinença	1	2	3	4	5
	Claredat	1	2	3	4	5
	Adequació objectiu	1	2	3	4	5
8. Pregunta 4	Pertinença	1	2	3	4	5
	Claredat	1	2	3	4	5
	Adequació objectiu	1	2	3	4	5
9. Pregunta 5	Pertinença	1	2	3	4	5
	Claredat	1	2	3	4	5
	Adequació objectiu	1	2	3	4	5
10. Pregunta 6	Pertinença	1	2	3	4	5
	Claredat	1	2	3	4	5
	Adequació objectiu	1	2	3	4	5
11. Pregunta 7	Pertinença	1	2	3	4	5
	Claredat	1	2	3	4	5
	Adequació objectiu	1	2	3	4	5
12. Pregunta 8	Pertinença	1	2	3	4	5
	Claredat	1	2	3	4	5
	Adequació objectiu	1	2	3	4	5
13. Pregunta 9	Pertinença	1	2	3	4	5
	Claredat	1	2	3	4	5
	Adequació objectiu	1	2	3	4	5
14. Pregunta 10	Pertinença	1	2	3	4	5
	Claredat	1	2	3	4	5
	Adequació objectiu	1	2	3	4	5

Comentaris

- Vigilar amb els objectius. El verb utilitzat no té relació directa amb les preguntes
- Crec que diverses preguntes haurien de ser obertes i no es poden treballar de forma dicotòmica

7.4. ANNEX 4: INSTRUMENT DE RECERCA FINAL**Annex 4. Taula instrument de recerca final**

Objectius	Ítems	Descriptors	Tipologia pregunta	Pregunta
Aspectes identificatius	Identificació del gènere dels i de les mestres d'educació primària	Gènere	Tancada, escollir entre diverses opcions	1. Gènere <ul style="list-style-type: none"> ○ Home ○ Dona ○ No binari 2. Posar les últimes 4 lletres del DNI/NIE/passaport

				<p>3. Lloc escola</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Barcelonès ○ Maresme ○ Altres: <p>4. Ets funcionari/ària?</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Sí ○ No <p>5. Quant de temps portes treballant de mestre?</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ <1 any - 2 anys ○ Entre 3 i 6 anys ○ > 6 anys
2: Identificar la tipologia d'escola per entendre la intervenció que fan envers el tractament de la identitat i diversitat de gènere amb els infants de l'educació primària.	Identitat i diversitat de gènere a les escoles	Tipologia escola	Tancada, escollir entre diverses opcions	<p>6. Considera que l'escola on està treballant, en el sentit de la identitat de gènere i la diversitat sexual, es podria definir que...</p> <ul style="list-style-type: none"> - És inclusiva - No és inclusiva - No li dona importància - Estan treballant-ho
2: Identificar els protocols de detecció i intervenció de les escoles	Protocols de centre per detectar disconformitat de gènere	Protocol d'acompanyament envers l'assetjament/malestar	Tancada, escollir entre diverses opcions	<p>7. En el centre on treballa, hi ha algun protocol d'acompanyament de disconformitat de gènere i diversitat sexual?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sí - No - S'està redactant/plantejant
			Obligatòria per qui contesti que sí a l'anterior pregunta.	(7.1) Si sí, quin?
2: Identificar els protocols de detecció i	Protocol de centre	Protocol intervenció	Tancada, escollir entre diverses	8. En el centre on treballa, hi ha algun protocol

intervenció de les escoles	d'actuació		opcions	d'intervenció envers l'assetjament al col·lectiu LGTB? - Sí - No - S'està redactant/plantejant
			Obligatòria per qui contesti que sí a l'anterior pregunta.	(8.1) Si sí, quin?
2: Identificar la formació dels docents envers el tractament de la identitat i diversitat de gènere amb els infants de l'educació primària.	Formació per tractar la identitat i diversitat de gènere a la infantesa	Formació	Tancada, escollir entre diverses opcions	9. Ha rebut algun tipus de formació per part de l'escola sobre la identitat de gènere i la diversitat sexual a la infantesa? - Sí - No - De l'escola no, però si per mi mateix/a
2: Identificar la preocupació de cara a la formació dels docents envers el tractament de la identitat i diversitat de gènere amb els infants de l'educació primària.	Opinió sobre la necessitat de rebre formació per tractar la identitat i diversitat de gènere a la infantesa	Actitud dels mestres	Tancada, escollir entre diverses opcions	10. Vostè creu que a les escoles haurien de donar formació sobre identitat de gènere i diversitat sexual als docents de l'escola primària? - Sí, considero que hauríem de rebre formació envers l'acompanyament de disconformitat de gènere i diversitat sexual - Sí, considero que hauríem de rebre formació només pel que fa a l'assetjament sexual - Sí, considero que hauríem de rebre formació de les dues anteriors - No, crec que no

				hauríem de tenir aquesta formació específica, ja que tenim altres prioritats
3: Esbrinar l'actitud dels mestres sobre la temàtica amb enfocament a mancances o necessitats formatives i de suport.	Opinions dels mestres per tractar la identitat i diversitat de gènere amb l'alumnat	Actitud dels mestres	Tancada, escollir entre diverses opcions	<p>11. Vostè considera que s'hauria de tractar la identitat de gènere i la diversitat sexual amb els alumnes? Ex.: Donar notes informatives, invitar experts, parlar-ne a les tutories, crear activitats didàctiques que contemplin la inclusió de la diversitat de gènere, dissenyar programació docent, formació juntament amb els familiars/tutors, etc.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sí, considero que s'hauria de tractar a classe només la identitat de gènere a l'aula - Sí, considero que s'hauria de tractar a classe només la diversitat sexual a l'aula - Sí, considero que s'hauria de tractar a classe tant la identitat de gènere com la diversitat sexual a l'aula - No, considero que no s'hauria de tractar ni la identitat de gènere ni la diversitat sexual a l'aula
3: Esbrinar l'actitud dels mestres sobre la temàtica amb enfocament a mancances	Opinions dels mestres envers la identitat i diversitat de gènere a la	Actitud dels mestres	Escala de l'1 al 4	<p>12. Quina és la seva actitud davant d'aquesta temàtica de la identitat de gènere i la diversitat sexual? L'1 és que no m'interessa i el 4 que m'interessa</p>

o necessitats formatives i de suport.	infantesa			molt.
3: Identificar la freqüència de casos que s'hagin hagut de gestionar i distingir les estratègies dels mestres per acompanyar infants i famílies en situacions de disconfort de gènere, per a la resolució d'estigmatització, discriminació i estereotips de rol i expressió de gènere a les aules de l'educació primària.	Experiència del docent envers la identitat i diversitat de gènere a la infantesa	Experiència del docent	Tancada, escollir entre diverses opcions	13. Ha hagut de gestionar alguna situació de violència o d'acompanyament a un infant? - Si, de violència - Si, d'acompanyament - Si, de violència i d'acompanyament - No, no he gestionat cap situació de violència ni acompanyament
			Obligatòria per qui contesti que sí a l'anterior pregunta.	(13.1) En el cas que hagi contestat sí a una de les opcions de la pregunta anterior, quin ha sigut l'aspecte més difícil de gestionar? I per què? Quines estratègies va utilitzar?
3: Verificar el coneixement de la nova legislació	Coneixement de les lleis actuals sobre la identitat i diversitat de gènere a la infantesa	Legislació	Tancada, escollir entre diverses opcions	14. Està al dia sobre la legislació LGBT? El Ministeri d'Igualtat va proposar el 2021 <i>el Anteproyecto de Ley para la igualdad real y efectiva de las personas trans y para la garantía de los</i>

				<p><i>derechos de las personas LGTBI</i> (2021). Aquesta legislació potencia l'autodeterminació de gènere. La determinació de gènere despatologitza la transsexualitat com a malaltia mental i autoritza que una persona pot canviar de nom i sexe en el seu DNI només per la seva voluntat i sense necessitat de demostrar d'haver estat dos anys amb hormones i un informe mèdic com es feia fins ara, a partir dels setze anys. Els menors de 12 a 16 anys que vulguin fer el canvi registral ho hauran de fer a través dels seus representants legals, normalment a través de la família. Si no hi estan d'acord, es nomenarà un defensor judicial. Estàs d'acord amb aquest aspecte? Creu que implica al professorat de l'educació primària?</p> <ul style="list-style-type: none"> - La conec i estic a favor - La conec i estic en contra - La conec, però encara no tinc una opinió definida - No la conec, però em sembla bé - No la conec, però crec que no és adequat - No la conec, no tinc opinió i investigaré sobre ella
--	--	--	--	---

<p>4: Relacionar la teoria de la pràctica educativa amb les respostes del professorat. Valorar allò conegut sobre pràctiques escolars d'atenció a la temàtica de la identitat i diversitat de gènere amb relació a bones pràctiques detectades i conegudes a Catalunya i l'estat espanyol.</p>	<p>Reptes del professorat sobre la identitat i diversitat de gènere a la infantesa</p>	<p>Percepció</p>	<p>Tancada, escollir entre diverses opcions</p>	<p>15. Què pensa que faltaria per saber com actuar davant de casos reals de disconformitat de gènere i diversitat sexual?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Formació als docents de l'escola de l'Educació Primària - Informació sobre com tractar-ho, tant als docents com als alumnes - Estratègies per saber com detectar i resoldre les situacions que poden sorgir - No fa falta res, no és necessària formació específica, ni tenir estratègies, ni tenir informació - Altres:
			<p>Obligatòria per qui contesti "altres" a l'anterior pregunta.</p>	<p>(15.1) Si ha contestat "altres" explica aquí què pensa que faltaria per saber com actuar davant de casos reals de disconformitat de gènere i diversitat sexual</p>